

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Att motverka kriminalitet genom samverkan

Studie av Social insatsgrupp i Linköping

Kerstin Johansson

Nadja Kangasvieri

Centrum för kommunstrategiska studier

Linköping
Där idéer blir verklighet

Innehåll

Uppdraget	3
Sammanfattning.....	4
Inledning	6
Forskning om preventiva samverkansmodeller	6
Studiens syfte.....	7
Undersökningens utformande och genomförande	8
Organisering av verksamheten	9
Samverkan som arbetsform.....	13
Syftet med verksamheten.....	14
Samverkan i praktiken	17
Utmaningar -Att implementera SIG: s verksamhetsidé i olika myndigheter	22
Att stödja unga som vill lämna kriminell verksamhet.....	23
Resultat av verksamheten	28
Mål med Social insatsgrupp	28
Avslutande diskussion.....	34
Social insatsgrupp i Linköping.....	34
Samverkan –ett effektivt framgångskoncept?.....	36
Referenser	39
Offentliga utredningar och andra offentliga dokument	40

Uppdraget

Projektet *Social insatsgrupp* (SIG) i Linköpings kommun har pågått med Socialkontoret som samordnare sedan 15 juni 2011 till och med 31 oktober 2012. Projektet var en del i en försöksverksamhet som omfattat 12 kommuner i hela landet. Projektets syfte har varit att, genom samverkan mellan berörda myndigheter, motverka kriminalitet hos barn och unga personer. Den nationella satsningen har på uppdrag av Rikspolisstyrelsen utvärderats av Ersta Sköndal högskola (Wollter m.fl., 2012). Den utvärderingen omfattade såväl ett process- som ett effektperspektiv och hade fokus på samarbete mellan polisen och kommunerna, främst socialtjänsten. Sedan 1 november 2012 är SIG en del av ordinarie verksamhet i Linköpings kommun och tillhör organisatoriskt Socialkontoret.

Linköpings kommun har nu erhållit medel från Brottsförebyggande rådet för att följa upp SIG i Linköping och i sin tur uppdragit åt Centrum för kommunstrategiska studier (www.Liu/CKS) att undersöka:

- hur har samarbetet inom SIG organiserats, dels under projekttiden och dels sedan verksamheten permanentats,
- i vilken mån har de lokala samarbetsformer som utvecklats inom SIG ökat möjligheterna att identifiera nyrekrytering samt motverka återfall av unga till kriminell verksamhet,
- vilken betydelse uppfattar aktörerna inom SIG, att projektet haft för de unga som varit involverade i projektet? Hur beskriver de projektets effekter och resultat i relation till de mål som formulerades för detsamma och för individerna i målgruppen?

Docent och lektor i socialt arbete Kerstin Johansson har varit vetenskapligt ansvarig för arbetet och forskningsassistenten, Nadja Kangasvieri, har arbetet med insamlande och bearbetning av data i form av intervjuer och dokumentanalys (se vidare avtal). Föreliggande rapport utgör tillsammans med en muntlig dragning slutrapportering av uppdraget.

Sammanfattning

Sociala insatsgrupper riktar sin verksamhet mot unga i åldern 15–25 år. I Linköping har man dock satt en flexibel åldersgräns till 13- 25 år för målgruppen i Sociala insatsgruppen, en åldersindelning man tolkar flexibelt. Enligt regeringsuppdraget ska Social insatsgrupp vända sig dels till unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk eller utveckla en kriminell livsstil. Dels ska verksamheten rikta sig till unga som önskar lämna ett kriminellt nätverk eller en kriminell livsstil. I Social insatsgrupp (SIG) Linköping kan vi se att fokus i denna fråga kan skilja sig något åt mellan informanterna. Medan vissa betonar det förebyggande arbetet lyfter andra upp behovet av att stödja avhoppare.

Social insatsgrupp syftar till att motverka kriminalitet genom samverkan. Detta ska ske genom att identifiera nyrekrytering av unga till kriminalitet, men det ska även ske genom att hjälpa de personer som önskar lämna en kriminell livsstil eller ett kriminellt nätverk. Verksamhetens målgrupp kan därmed sägas vara tudelad; de som riskerar att hamna i kriminalitet och de som önskar hoppa av kriminalitet. I våra intervjuer är det tydligt att informanterna upplever en stor svårighet i att stödja unga som vill hoppa av kriminell verksamhet s.k. ”avhoppare”. Inom arbetsgruppen finns det en enighet om att målgruppens behov ställer stora krav på såväl SIG som på samhället i stort. Detta tudelade verksamhetssyfte kan i sig vara känsligt då denna grupp unga kräver resurser som kan väcka normativa åsikter.

Vår samlade bedömning är att SIG, av studiens informanter upplevs ha gett positiva effekter för många klienter. Effekterna uppfattas vara varierande; från att ha varit ”livsavgörande” till att ha bidragit till en minskad brottsaktivitet. Vi kan också se att informanterna upplever att SIG inte utgör en garanti för att klienter inte börjar begå kriminella handlingar igen. Det finns sålunda en upplevelse av att en uppföljning eller ytterligare insats skulle kunna vara på sin plats. Det finns behov av ökat samförstånd kring målgruppen, särskilt om verksamheten ska fokusera på det brottsförebyggande arbetet eller på den s.k. ”avhoppardelen”. Det finns även behov av mer kunskap om målgruppens situation såväl inom myndigheter som i samhället i stort.

Utöver synen på verksamhetens syfte och målgrupp är det tydligt att det finns en konsensus kring arbetsformens betydelse i Social insatsgrupp. Samverkan antas kunna motverka kriminalitet. I intervjuerna påtalar informanterna hur viktigt samordnade insatser är i arbetet med unga som riskerar att hamna i kriminalitet eller som önskar lämna en kriminell livsstil. Trots (eller kanske tack vare) två organisatoriska förändringar inom SIG finns en tilltro till att nuvarande verksamhet leder till en effektiv process i arbetet med en klient. Genom att parterna har en direkt ingång till varandras organisationer kan insatser snabbt koordineras.

Upplevelsen av att arbetsgruppen är personbunden uppfattar vissa av informanterna dock som ett problem. Det finns en rädsla för att arbetet i Social insatsgrupp skulle försämrats om resursstarka och engagerade personer skulle lämna verksamheten. Utifrån intervjuerna kan vi se att informanterna har positiva upplevelser av arbetsformen i Social insatsgrupp. De organisatoriska fördelarna i form av snabba kommunikationsvägar och ett öppet arbetsklimat

förklaras bero på det engagemang och den kompetens som personerna i arbetsgruppen har. Dock kan vi i det empiriska materialet se att det finns en viss organisatorisk otydlighet inom arbetsgruppen. Detta gäller dels arbetsfördelningen mellan koordinatören och Frivårdens representant, dels handlar det om rollen som Råd & Stöds representant har i Social insatsgrupp.

Av det empiriska materialet är vår sammantagna bedömning att informanterna upplever att arbetsformen i verksamheten fungerar väl. Centrala aspekter av samverkan, såsom gemensam problemformulering, samförstånd kring syfte och arbetsform, verkar sålunda ha präglat arbetsprocessen.

I vår studie kan vi se att det finns en positiv upplevelse av arbetet i Social insatsgrupp bland samverkansparterna.

Inledning

I februari 2009 beslutade regeringen att tillsätta en utredare vars uppgift var att dels ta fram åtgärder för unga som vill hoppa av kriminell verksamhet dels ge förslag på åtgärder som förhindrar nyrekrytering till kriminella nätverk. I syfte att motverka kriminalitet bland unga föreslog betänkandet *Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp* (SOU 2010:15) att öka samordningen på lokal nivå mellan polis, socialtjänst och skola. Genom lokal samordning skulle insatser på individnivå koordineras. Myndigheterna skulle tillsammans bilda s.k. Sociala insatsgrupper (SIG). Betänkandets förslag låg i linje med den bedömning som regeringen hade gjort i frågan.¹ I regeringsbeslutet ansåg regeringen att det fanns ett behov av ökad samordning mellan myndigheter i syfte att få bort unga från en kriminell livsstil. Insatser som sätts in i ett tidigt stadium för att förhindra kriminalitet bedömdes vara ett viktigt verktyg i det brottsförebyggande arbetet. Samverkan beskrevs som förutsättningen för att motverka kriminalitet. Mot denna bakgrund fick Rikspolisstyrelsen i mars 2011 i uppdrag av regeringen att genomföra en pilotverksamhet med sociala insatsgrupper. Insatsen skulle rikta sig till unga som riskerar att hamna i kriminalitet. Syftet var att minska risken för att unga utvecklar en kriminell livsstil.² Regeringen gjorde även bedömningen att Socialtjänsten som ansvarar för barn och unga som behöver hjälp, skulle få ökat stöd av andra aktörer i detta arbete. Socialtjänsten skulle därför ha samordningsansvaret i pilotverksamheterna. Genom ett samlat grepp från myndigheter och frivilligorganisationer skulle insatserna kring individen koordineras på ett tydligt och effektivt sätt. Målgruppen var unga personer mellan 15- 25 år gamla.³ I tolv kommuner eller stadsdelar påbörjades verksamheten, Linköpings kommun var en av dessa.

Projektet Social insatsgrupp (SIG) i Linköpings kommun pågick med Socialkontoret som samordnare under perioden 15 juni 2011 - 31 oktober 2012. Pilotverksamheterna hade två huvuduppgifter enligt regeringsbeslutet. Dels att kartlägga och identifiera de unga som riskerar att hamna i långvarig kriminalitet. Dels att bistå de kriminella som önskar hoppa av kriminell verksamhet.⁴ Efter projektets slut är det upp till de enskilda kommunerna att ansvara för en eventuell fortsatt verksamhet. I samband med projektets slut fick Rikspolisstyrelsen i uppdrag av regeringen att stödja det fortsatta arbetet med SIG.⁵ Sedan 1 november 2012 är SIG, Linköping, en del av kommunens ordinarie verksamhet och tillhör organisatoriskt Socialkontoret.

Forskning om preventiva samverkansmodeller

Sociala insatsgrupper utgör en del av samhällets brottspreventiva arbete och kan beskrivas som indikerad prevention (Söderberg, 2013). Att arbeta preventivt ingår i samhällsarbetet idag och det sker oftast genom samverkan mellan myndigheter och andra aktörer (Johansson

¹ Ju2011/1906/KRIM. Stockholm: Justitiedepartementet

² Kiernan, Christina. Poa-483-1713/11. Rikspolisstyrelsen 2011

³ Kiernan, Christina. Poa-483-1713/11. Rikspolisstyrelsen

⁴ 2011Ju2011/1906/KRIM. Stockholm: Justitiedepartementet

⁵ Ju2011§3/1370/PO. Stockholm: Justitiedepartementet

& Henricson, 2013; Söderberg, 2013; Söderberg kommande). Samverkan för barn i utsatthet är i Sverige en lagstadgad skyldighet. Skyldigheten regleras i lagstiftningen för polis, förskola och skola, socialtjänst samt hälso- och sjukvård och med stöd av 6 § förvaltningslagen. Från 1940-talet och framåt beskrivs i officiella dokument hur samverkan mellan polis och sociala myndigheter (inklusive skolan), skall ske när det gäller att förebygga brott (Edvall Malm 2012). Östergötland utgör ett exempel på hur man under lång tid samverkat runt brottsprevention (Johansson & Henricson, 2013).

Forskningen om olika preventiva samverkansmodeller som SIG, Skola Socialtjänst Polis och Fritid (SSPF) och Barnahus blir allt mer omfattande. Dock finns alltså en rad brister och svagheter i detta kunskapsfält. Camilla Blomqvist (2012) som i sin avhandling studerat samarbete mellan barn och ungdomspsykiatri (BUP), Socialtjänst, skola och familj är kritisk att föräldrar inte gjordes delaktiga i någons större uträkning kring det hände runt deras barn i samarbetet mellan BUP, socialtjänsten och skolan. Även om Blomqvists forskning handlar föräldrars perspektiv (och föräldrar är ju inte en målgrupp för SIG) och om en delvis annan och framförallt yngre målgrupp är hennes kritiska reflektioner om delaktighet och samverkan relevanta även för SIG.

Susanna Johansson (2011) beskriver, i sin avhandling om samverkan i Barnahus, att kunskapen om samverkan runt barn i utsatta livssituationer är mycket begränsad och sällan teoretiskt förankrad även om det blir alltmer vanligt med studier inom området. Dock vet vi, menar hon, ännu relativt lite om effekterna av samverkan, vad leder den till egentligen? Johansson betonar att det finns behov av kritiska analyser av samverkan (ibid). Detta bekräftas av flera samverkansforskare. Huxham & Vangen (2005) menar till och med att samverkan både är resurskrävande och svårt och därför ska undvikas om inte nyttan av den är tydlig och uppenbar. Christina Söderberg (kommande) bidrar i sin licentiatuppsats med kunskap om hur brottspreventiv samverkan på individnivå diskuteras och hur framväxten av den kan förklaras och förstås. Söderbergs studie syftar till att beskriva och analysera individriktad brottsprevention som idé och praktik och den undersökta arbetsformen är SSPF. Söderbergs studie visar att SSPF-arbetets såväl organisatoriska förutsättningar som exempelvis stabilitet i organisationer och implementeringsmöjligheter, som möjligheter till informationsutbyte på individnivå mellan parterna spelar stor roll för arbetet. Hon visar också de professionellas allians och strävan efter ett nytt sätt att arbeta för att göra det bättre för målgruppen.

Studiens syfte

Under hösten och vintern 2014-2015 har Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) studerat samarbetet inom arbetsgruppen i Social insatsgrupp (SIG), Linköping. Syftet med vår studie har varit att öka förståelsen för i vilken mån SIG stärkt möjligheterna att identifiera nyrekrytering och motverka återfall av unga till kriminell verksamhet. Syftet har även varit att öka kunskapen om vilken betydelse SIG Linköping har haft för de unga som varit involverade i verksamheten.

I rapporten lyfter vi fram *fyra tematiser*. För det *första* diskuterar vi organiseringen av verksamheten. Genom att undersöka hur samarbetet har organiserats under projektid och

sedan dess verksamheten har blivit permanent kan vi få kunskap om hur arbetet har utvecklats under dessa år.

För det *andra* redogör vi för samverkan som arbetsform. Social insatsgrupps verksamhetsidé förutsätter samverkan mellan olika myndigheter. Samverkan förutsätter i sin tur en samsyn kring verksamhetens syfte och arbetssätt. Det är därför viktigt att undersöka vilken syn samverkansparterna har gällande verksamhetens syfte och målgrupp. Vi undersöker även om informanterna upplever att samverkan har skett i praktiken.

För det *tredje* diskuterar vi de utmaningar som samverkansparterna har upplevt i arbetet med Social insatsgrupp. Svårigheten med att erbjuda hjälp till kriminella avhoppare lyfts fram i detta avsnitt.

För det *fjärde* belyser vi de resultat som deltagande aktörer upplever att verksamheten har gett. Här beskrivs de mål som informanterna anser att Social insatsgrupp har samt huruvida dessa mål har uppfyllts. Vidare ges en beskrivning av vilken betydelse informanterna upplever att Social insatsgrupp har haft för de unga som varit involverade i verksamheten. I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att Social insatsgrupp arbetar med en komplex problembild inom vilket det är svårt att fastställa det exakta förhållandet mellan insatser och effekter. Det innebär att vi inte kommer kunna uttala oss om hur verksamhetsutvecklingen i SIG bör se ut. Vi kommer snarare bidra med specifik kunskap om informanters upplevelser. Därutöver knyter vi an det empiriska materialet till teoretisk kunskap. Sammantaget ger det oss en förståelse som är både empiriskt och teoretiskt grundad.

Undersökningens utformande och genomförande

Studien bygger främst på intervjuer med personer i SIGs arbetsgrupp men även på dokumentstudier och deltagande observation. Textmaterialet har bestått av regeringsbeslut. Deltagande observation skedde i december 2014, i samband med att SIGs samarbetspartner, Brobyggarna, besökte tre fritidsgårdar i Linköping.

För att kunna besvara studiens syfte har tio samverkanspartners i Social insatsgrupp Linköping intervjuats. Genom semistrukturerade intervjuer, som lämnar stort utrymme för informantens upplevelser, kan vi få kunskap om hur arbetet har organiserats under projekttid och sedan den blivit en permanent verksamhet. Intervjuerna möjliggör även förståelse för om samverkansparterna upplever att SIG har ökat möjligheterna att identifiera nyrekrytering och hjälpt unga som vill lämna en kriminell livsstil. Intervjuerna har utgått från fem tematiker. För det första ställdes frågor kring informantens roll i SIG. Den andra tematiken handlar om verksamhetens arbetssätt däribland verksamhetens syfte och på vilket sätt SIG arbetar för att identifiera unga som riskerar att hamna i kriminalitet och underlätta avhopp från kriminell verksamhet. Inom den tredje tematiken ställdes frågor kring organiseringen av samarbetet inom SIG. Hur såg samarbetet ut under projekttid och när verksamheten permanentats? Den fjärde tematiken handlade om hur informanterna har upplevt samarbetet. Vad har varit positivt och negativt i arbetet? Avslutningsvis ställdes frågor kring vilka mål informanten ansåg att SIG har. Även frågor om arbetets effekter på individnivå ställdes samt vad informanten upplever kan göras bättre i Social insatsgrupp.

Informanterna valdes ut av Social insatsgrupp, Linköping. Samtliga representanter i arbetsgruppen intervjuades förutom personerna från SIG: s samarbetspartner Brobyggarna. Intervjuerna kommer återfinnas i studiens text men används konfidentiellt dvs. informanterna presenteras endast utifrån deras roll och uppdrag kopplat till SIG. Intervjuerna spelades in för att därefter transkriberas.

Organisering av verksamheten

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur organisationen av SIG har sett ut under projekttid och sedan den blivit en permanent verksamhet.

Utifrån intervjuerna kan vi se att flera aktörer i SIG upplevde att det gick fort från att projektet lanserades som idé till att den initierades som pilotverksamhet den 15e juni 2011. Under den inledande fasen i projektet försökte aktörerna bygga upp verksamheten och hitta former för samarbete.

Då försökte vi bygga upp det. Då försökte vi tänka hur vi skulle göra. Vi försökte nog tolka väldigt, väldigt mycket vad utredaren ville och vad Rikspolisstyrelsen tänkte med det här. Vi försökte läsa alla papper. Vi hade då Inger Tall som då var heltidsanställd på det här och hon skulle gå i pension. [...] Hon tog det här på största allvar.[...] Vi trevade på hur vi skulle göra.[...] (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

En annan informant gav uttryck för att arbetsgruppen snabbt fann arbetssätt för sin samverkan medan ledningsgruppen tog längre tid på sig.

Det är alltid trevande när projekt startar men samtidigt tror jag att vi hittade formerna ganska så snart. Det jag upplevde var väl att kommunen var lite splittrad i vissa frågor; hur det skulle jobbas, vad det skulle jobbas med, vilka åldersgrupper som skulle vara med. Det var lite frustrerande för jag tror vi som arbetsgrupp var långt före det som kallades chefsgrupp[...]. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen)

I intervjuerna säger sig informanterna uppleva att organisationen generellt sett är densamma under projekttid som under permanent verksamhet. Samtidigt kan vi i materialet se att informanterna upplever en betydande organisatorisk förändring sedan verksamheten initierades. Förändringen har varit kopplad till den beställar- utförarmodell som förvaltningen i Linköpings kommun har. Med anledning av den arbetsmodellen låg koordinatorernas arbete, under projekttiden, under Råd & Stöd. Det innebar att beställardelen hade fall med sekretess gentemot förvaltningsdelen. Informanterna ansåg att den här organisationen försvårade arbetet för såväl koordinatorerna som för arbetsgruppen som helhet. Beställar- utförarmodellen upplevdes som ett hinder för att realisera samverkan.

[...] eftersom vi i Linköping hade den här underbara lösningen med Råd & Stöd och Socialtjänst så låg koordinatorernas arbete i Råd & Stöd där Brobyggarna ligger idag. Det blev en juridisk försvåring eftersom det fanns en sekretess mellan Råd & Stöd och Socialtjänsten till och med. Man fick inte prata med sig själv helt enkelt. Den som skulle göra jobbet fick inte gå in i registren på Soc och titta om man hade pågående ärenden. Så det blev extremt krångligt att jobba på det sättet

men det hade med Linköpings kommuns sätt att jobba på. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen).

Det är som två separata enheter med sekretess emellan, det går ju inte i det här fallet. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

På grund av de svårigheter som dåvarande organisering bidrog med arbetade arbetsgruppen för att få till en förändring. Efter att ha lyft frågan till ledningsgruppen, som höll med om att denna förändring vore lämplig, flyttades koordinatortjänsten till Socialkontoret.

Det var arbetsgruppen som kom fram till att det blir en brist eller man kan inte fullutnyttja koordinatören genom att den är anställd på Råd & Stöd för vi är två olika myndigheter så vi har sekretess däremellan. Så koordinatören kunde inte kliva in när han var på vår sida, om man kan uttrycka det så, förrän ärendet var inne i Social insatsgrupp och det var bestämt. Det gick inte att jobba för Socialkontoret kunde inte bryta sekretess förrän de hade skrivit på samtycket. Så där såg man att det blir ett hinder och då var det arbetsgruppens förslag att flytta över det till Socialkontoret för där kan ju myndighetssidan börja med motivationsarbete inför ett samtycke. Därför att de har ett annat mandat än vad Råd & Stöd har. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Sammantaget har den organisatoriska flytten lett till ökad närhet mellan koordinatören och socialsekreterarna samt samordnaren. Det har även lett till ökad tillgång till journalerna vilket underlättar koordinatörens och, i förlängningen, SIG:s arbete.

Koordinatorrollen låg tidigare under Råd & Stöd och då var en tanke från starten egentligen att man skulle flytta över koordinatören till Socialkontoret just med syftet att underlätta, eftersom det är här vi har alla klienter eller alla som är aktuella. Det tycker jag blir en stor skillnad för i teorin är det så att då koordinatören satt på Råd & Stöd, jag ska inte säga att sekretess är ett hinder för det är det som samtycket ändå tar bort så att säga, men det underlättar väldigt mycket att ha koordinatören här i huset i alla fall, att han har tillgång till journaler och han pratar med handläggarna. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

[...] vi fick ordning på det här med Soc. Att vi har en anställd koordinator och att den människan också är anställd på heltid. Och att den är precis underställd samordnaren vilket innebär, att koordinatören är underställd samordnaren innebär ju att de går in och ut till varandra och kan jobba löpande vilket är en förutsättning för att det ska funka. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Till skillnad från projekttiden, när koordinatortjänsten var uppdelad på två personer som jobbade 50 % var, utgörs koordinatortjänsten idag av en person som arbetar på heltid. Koordinatorns roll har inte bara förändrats organisatoriskt utan även innehållsligt. Möjligen kan detta vara ett resultat av att tjänsten omplacerades men även som en följd av att en ny person tillsattes. Nuvarande koordinator har arbetat i SIG sedan i slutet av oktober 2012 dvs. när SIG övergick från projekt till permanent verksamhet. Tidigare var koordinatorrollen av en mer samordnande karaktär i jämförelse med dagens koordinator som har ett tydligare klientarbete. Idag lägger koordinatören stort fokus på att motivera de unga deltagarna i SIG. I detta sammanhang har stödjande och coachande samtal fått stort utrymme.

Jag upplever att han (koordinatören) är aktiv i ärendena. Han är ju som en motivatör för de här killarna oavsett om de är unga eller äldre. Han för en dialog med dem hela tiden och försöker hjälpa dem också i kontakterna med olika myndigheter eller med vår myndighet för det strular ofta med ekonomin. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Den stora skillnaden är [...] att koordinatören har fått en mer framträdande roll i egenskap av att jobba motiverande, alltså motivatör. Tidigare var koordinatorrollen, den var mer någon sorts sammanhållande. Ja, lite samordnare i ärendet. Den hade en samordnare funktion bredvid socialsekreteraren egentligen. För mig var det väldigt oklart och otydligt. Jag förstod ärligt talat inte hur de hade tänkt. Därför ändrade vi om just koordinatorrollen så det är mer tydligt motiverande arbete. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

I intervjun sade sig samordnaren vilja slå ett slag för koordinatören. Enligt informanten gör koordinatören ett mycket viktigt arbete i Social insatsgrupp då denne kan bistå socialsekreteraren och jobba motiverande vilket socialsekreteraren inte har tid med. Informanten upplever att det finns fler fall där koordinatörens motiverande insats har bidragit med ett positivt resultat- ett resultat som enligt samordnaren skulle ha tagit längre tid om inte koordinatören funnits där.

I intervjuerna lyfter flera informanter fram betydelsen av det arbete som koordinatören lägger på att motivera SIG deltagarna. Detta blir särskilt tydligt när det gäller samtycket. Att delta i SIG är frivilligt och kräver därför att den unge samtycker till att myndigheterna delar information mellan varandra. Om en person saknar motivation till att skriva på samtycket kan koordinatörerna gå in med motiverande samtal. Koordinatören kan här spela en nyckelroll för att få en person positivt inställd till att delta i SIG.

De möten som skapas, det blir min arbetsuppgift att motivera dem att skriva under. Jag har fyra killar som jag har jobbat väldigt mycket med motivation för att de skulle skriva under. Då har socialsekreteraren eller Polisen pratat med dem men de har sagt nej. Jag har på olika sätt hamnat i deras väg om man säger så. Kartlade dem, visade mig i deras miljöer och skapade en kontakt, en relation. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Vi tänker att om den unge inte samtycker till någonting, inte vill någonting, då faller det på något sätt ändå. Då har vi ingen nytta av det. Det handlar mycket om motivationsarbete [...]. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

En ytterligare förändring i SIG har varit att sammansättningen i arbetsgruppen har förändrats sedan dess att verksamheten initierades. Utöver att en ny person tillsatts som koordinator fick SIG även en ny samordnare i juni 2012. Samordnaren beskriver sina arbetsuppgifter som att han håller i arbetsgruppsmötena, ansvarar för dagordningen och är koordinatörens arbetsledare. Samordnaren har även utfallrösten när det gäller vilka som ska få ingå i SIG. Även Kronofogdemyndigheten tillkom som samverkanspartner i SIG. Dessutom har socialsekreterare som behandlar vuxenärenden och som inriktar sig på avhoppare knutits till arbetsgruppen. Efter sommaren 2014 samarbetar även två s.k. brobyggare med SIG. Att Kronofogden deltar i SIG kan förklaras med den skuldproblematik som vissa kriminella eller

avhoppare har. Trots att Kronofogden intar en mer perifer plats i arbetsgruppen upplevs de ha en viktig roll att fylla enligt flera informanter, däribland representanten från Kronofogden själv;

Det tycker jag att vi har en rätt viktig funktion där för, för många är den här skuldbiten när man försöker komma på fötter igen, det är en tung bit. För får de jobb börjar de kanske dra på inkomsten eller har de tillgångar så är de där och plockar det. Jag tycker vi har en ganska viktig funktion. (Kronoinspektör, Kronofogdemyndigheten.)

Brobyggarna består av två projektjänster som ligger under Råd & Stöd. Insatsen handlar om att stödja ungdomar i brottsförebyggande arbete. Brobyggarna är inte direkt kopplad till Social insatsgrupp utan ska snarare agera som just brobyggare mellan målgruppen och SIG samt andra aktörer. Samtidigt ingår Brobyggarna i SIGs arbetsgrupp.

De blir ju en samverkanspartner i Social insatsgrupp, det är de ju. Därför att Brobyggarna ska kunna slussa ärenden, sen är det ju inte Brobyggarna och vi som fattar besluten för det gör Socialkontoret i slutändan men det är klart att de ska kunna lyfta ärenden in i Social insatsgrupp och säga 'hej, här har vi fångat upp den här, vi tror att den här behöver det.' Dessutom vet jag att brobyggarna och koordinatören har ett samarbete där koordinatören kan använda sig utav brobyggarna om det är ungdomar som behöver mer stöd [...]. Det står tydligt i Brobyggarnas uppdrag att de ska ha ett nära samarbete med Social insatsgrupp och framförallt koordinatören. Så jag vet att de har mycket kontakt med varandra. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Brobyggare har inte med Social insatsgrupp att göra men vi samarbetar väldigt nära. Jag försöker hålla en levande kontakt med dem utifrån deras arbetsuppgifter. [...] Jag behöver deras kännedom om ungdomar som finns. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

I intervjuerna är det tydligt att informanterna upplever att Brobyggarna har en viktig funktion i Social insatsgrupp. Genom att Brobyggarna arbetar ute på fält har de kunskap och kännedom om unga som befinner sig i riskzonen för kriminalitet eller som redan är kriminella. Brobyggarna kan därigenom fungera som en förmedlare mellan ungdomarna och SIG.

Att arbetsgruppen har förändrats, genom att nya tjänster har tillsatts och nya personer har knutits till verksamheten, har varit positivt enligt informanterna. För att kunna ta ett samlat grepp kring målgruppens problematik upplever flera informanter att det är nödvändigt att vara en grupp som representerar flera kompetenser och kunskaper. Samverkansparterna ger uttryck för att viktiga kontakter är av betydelse för att SIG ska kunna erbjuda riktade och relevanta insatser till klienterna. Att arbetsgruppen har växt och att sammansättningen i gruppen har förändrats har lett till ett annat samverkansklimat enligt en informant. Ett samverkansklimat som är mer öppet och tillåtande än under projektiden;

[...] jag ser en jätteskillnad faktiskt sedan det tog slut som projekt- man bytte samordnare och sådana saker. Att numera är det mer ett samarbete faktiskt. Ja,

Socialkontoret har sista ordet men det är ett samarbete på ett annat sätt än vad jag upplevde under projekttiden. Utan det var mer styrt från Socialkontoret att det var lite dem som satte villkoren och sen fick man utgå från det. Det kan jag tycka är den största skillnaden, till det bättre, bara till det bättre för jag kan tycka att idag så är det en grupp där man tar tillvara på allas kunskap och kompetenser på ett bättre sätt än vad jag tycker att man gjorde under projekttiden. [...] (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Sammanfattningsvis kan vi se att två större förändringar har skett inom SIG. För det första har koordinatortjänsten förflyttats från Råd & Stöd till Socialkontoret. Koordinatorn fick dessutom en mer motiverande funktion sedan en ny person tillsattes som koordinator. För det andra har arbetsgruppen förändrats i och med att nya personer har tillkommit till gruppen. Organiseringen inom SIG har sålunda förändrats från projektid till det att verksamheten blivit permanent. I kommande kapitel undersöker vi hur informanterna upplever att arbetet har fungerat.

Samverkan som arbetsform

Utifrån det empiriska materialet kan vi se att Social insatsgrupp grundar sig på idén om samverkansfördelar. Genom samverkan som arbetsform antas SIG kunna förebygga kriminalitet och bistå de unga som vill lämna kriminell verksamhet. Denna idé har varit bärande inom arbetet allt sedan projektet initierades 2011. Samverkan antas även möjliggöra en samordning av riktade insatser för den enskilde individen. Samverkan är sålunda den arbetsform som Social insatsgrupp antas tillämpa.⁶ Tidigare justitieministern sammanfattade den grundläggande idén i Social insatsgrupp med följande ord;

All utveckling bör också utgå från det som är kärnan i sociala insatsgrupper; samverkan på individnivå.⁷

Tidigare studier har påvisat vikten av att ha en gemensam problembild, ett delat ansvar och en tydlig rollfördelning för att samverkan ska kunna ske i praktiken. Samförstånd har lyfts fram som en viktig aspekt i realiserandet av samverkan. För att kunna samverka bör parterna således ha en gemensam förståelse för det problem som de tar sig an liksom för hur de bör gå tillväga i arbetet.⁸ Utifrån denna redogörelse kan vi förstå att samförstånd är viktigt för att kunna realisera samverkansidealet. I det här kapitlet beskrivs hur samverkansparterna uppfattar verksamhetsidén i Social insatsgrupp- vilket syfte och vilken målgrupp har verksamheten? Hur ser informanterna på arbetsformen i SIG? Vi kommer även redogöra för huruvida informanterna upplever att samverkan har skett i praktiken.

⁶ Ju2013/1370/PO. Stockholm: Justitiedepartementet. Se även Ju2011/1906/KRIM. Stockholm: Justitiedepartementet och Linköpings kommun. *Från regeringsuppdrag till lokalt arbete*. Konferens av Linköpings kommun den 6 november 2014. Power point.

⁷ Ju2013/1370/PO. Stockholm: Justitiedepartementet.

⁸ Hörnemalm, Johan. "Samverkan är ett magiskt ord"- motstridiga ambitioner och ideal i nätverksorganisering. Luleå tekniska universitet, 2008, 52-53, 78-79

Syftet med verksamheten

I materialet framgår att samverkansparternas uppfattning om verksamhetens syfte överensstämmer med varandra. Syftet är att motverka kriminalitet bland unga.

Det är att få bort folk från kriminalitet.
(Kommissarie, Polismyndigheten.)

Syftet med SIG tänker jag är att motverka att individer hamnar i kriminella gäng eller i kriminalitet överlag och sen hjälpa de som vill hoppa av från det här kriminella gänget eller livsstil. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Att ta hand om ungdomar, de som hoppar av kriminaliteten. Erbjudna någonting strukturellt och som är på väg till kriminaliteteten; att jobba förebyggande. Det är syftet. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Vi bedömer även att informanterna har en samsyn kring problembilden. Informanterna ger uttryck för att klienterna har en problematik som kräver ett samlat grepp från myndigheternas sida. Enligt samverkansparterna har vissa klienter erfarenhet av att bli ”bollad runt” olika myndigheter utan att få adekvat hjälp. Likaså finns det en upplevelse av att tidigare insatser inte fått en reell effekt då det inte har varit koordinerade. I intervjuerna lyfter informanterna fram samtycket, som häver sekretessen, som en förutsättning för samordnade insatser. När en person aktualiseras i SIG behöver personen i fråga, eller målsman, lämna sitt samtycke till att de olika myndigheterna kan utbyta information om henne/honom. Därmed samtycker personen till att myndigheterna kan koordinera insatserna på individnivå. Genom samtycket kan myndigheterna ha en öppen dialog kring ett ärende.

Det är att den här målgruppen, att jobba intensivt med de här personerna så att de inte ska hamna i tyngre kriminalitet eller att de ska försöka få tillbaka dem, att vända dem rätt. Både för deras skull och för samhällets skull. Att minska kostnader och samtidigt få fungerande individer och slippa det här med att bli bollad runt utan att man kan ta ett krafttag och ta ett gemensamt grepp på dem här. Just det här med att ta bort sekretessen mellan myndigheter, det är en framgångsfaktor för annars är det väldigt galet tycker jag. (Kronoinspektör, Kronofogdemyndigheten.)

Syftet är att få snabb tillgång på en expert på det området. Snabb tillgång utan att behöva leta, utan att få svaret ’det är sekretess’ vilket är det som, det är jättesvårt, det är jättesvårt för skolan generellt sett att få kontakt med, inte polisen, men med Soc. [...] Men i det här fallet blir inte det ett problem utan det blir direkt. Inga hinder för sekretessen är ett jättestort problem och särskilt för den här gruppen som kanske är motspännstig, tveksam och skör i sin ork att hålla ut och gå i den här lätta vägen. För dem måste saker och ting gå mycket, mycket snabbare än vad de ordinarie systemen gör. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Även andra informanter ställer sig mycket positiva till samtycke. Samtycket kan tolkas som ett medel för att kunna öppna upp myndigheternas arbete för varandra och därigenom kunna arbeta tillsammans för att bistå en klient;

När det här kom så tyckte jag att 'det här måste vara bland det bästa som hänt' och det bygger helt och hållet på sekretess. Genom samtycke så kan du, om individ, eller individen och föräldrar, eller om individen är över 18 år att de skriver på det här samtycket så kan man prata öppet om individen och för mig är det helt avgörande för att man ska lyckas. [...] När det är så här svåra killar är det jätteviktigt att man rätt snabbt kan avslöja dem för att se om någon är ärlig när han säger att han vill sluta. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

Det Social insatsgrupp också har bidragit med är att det faktiskt funkar det här med samtycke. Det är faktiskt en poäng i det här med. Det är inte så att det är så nytt, det finns ju på andra sätt också. [...] Men här är det så tydligt hur man jobbar med det och vad det kan bidra med och det tänker jag, det tappar man bort för ibland blir sekretess ett så stort hinder och det tycker jag Social insatsgrupp också har visat på att det går att få individer att skriva på ett sådant här samtycke och det går att jobba utifrån ett sådant samtycke och komma någonstans med det. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

En viktig del av en verksamhetsidé är vilken målgrupp som verksamheten avser att rikta sig till. Utifrån regeringsuppdraget definierades målgruppen i Sociala insatsgrupper som unga som ligger i riskzonen för kriminalitet eller som önskar lämna ett kriminellt nätverk eller en kriminell identitet. Regeringsbeslutet om Sociala insatsgrupper, från år 2011, definierade målgruppen till unga i åldern 15-25 år.⁹ I Linköping satte man åldersgränsen till 13- 25 år. Det är dock en flexibel åldersgräns. Vid behov tar Social insatsgrupp även in personer i verksamheten som är något äldre eller yngre. Informanterna förklarar det med att avhoppare kan var något äldre än den definierade målgruppen. Det finns även en uppfattning om att det är viktigt att bistå de personer som behöver hjälp, oavsett om dessa råkar vara något äldre eller yngre än den formella målgruppen;

Annars är det mellan 15- 25 år på pappret även om vi går utanför de ramarna om vi ser behovet. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Vi har haft det (13- 25 år) som grund hela tiden men [...] vi får inte måla in oss, i Sverige är vi väldigt mycket i boxen, allt är reglerat. Har en fyllt 25 förra veckan så kan vi inte säga 'tyvärr du är inte i vår målgrupp', vems är det då? Vi är flexibla i det men vi kan ha det som grund. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

Då var det 13- 25 sen kom ungdomar som var över 25 som hade ganska mycket problem. Då kunde inte vi säga nej, då blev det så. Speciellt avhoppardelen, de är inte 15 -16 år gamla. De är över tjugotvå i alla fall. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

SIG i Linköping tycks ha diskuterat igenom målgruppen och är enig om dem vilket samtidigt betyder att man kan göra avsteg från den ursprungliga målgruppen, avseende ålder, i vissa lägen och motivera detta. Enligt regeringsuppdraget ska Social insatsgrupp vända sig dels till unga som riskerar att rekryteras till kriminella nätverk eller utveckla en kriminell livsstil. Dels ska verksamheten rikta sig till unga som önskar lämna ett kriminellt nätverk eller en

⁹ Ju2011/1906/KRIM. Stockholm: Justitiedepartementet

kriminell livsstil. I Social insatsgrupp Linköping kan vi se att fokus i denna fråga kan skilja sig något åt mellan informanterna. Medan vissa betonar det förebyggande arbetet lyfter andra upp behovet av att stödja avhoppare. Möjligen kan skillnaden i synsätt förklaras med att informanternas ordinarie verksamheter fokuserar på respektive grupp.

För mig är syftet med Sociala insatsgruppen att fånga upp ungdomar som är på väg in i kriminalitet. Att ha en bra fungerande samverkan för att fånga upp ungdomar som är på väg in i kriminalitet. Att fånga upp dem och stötta och slussa dem till det de behöver. Att det ska vara enkla vägar och ett väl upparbetat samarbete. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

[...]att hjälpa dem som vill hoppa av kriminalitet och leva ett vanligt liv. De ska få stöd för om de har missbruk eller att man försöker hjälpa dem till att komma tillbaka till samhället och avstå från kriminalitet helt enkelt. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Två informanter gav uttryck för att det förebyggande arbetet prioriteras i verksamheten. Frågor som berör stöd till de som vill lämna ett kriminellt nätverk upplevs ha fått mindre utrymme i arbetsgruppen.

[...] man sätter ju in klutarna på ungdomssidan och det är där det ska vara för det är där nyrekryteringen sker. Men samtidigt känns det som om man glömmer lite grann de här på vuxensidan. Framförallt så tror jag inte att man ser att nätet, att slinka igenom till kriminalitet, det är ganska grovt och de hamnar ju på vuxensidan förr eller senare så man måste ha väl utbyggt och väl förberett där också. Det handlar inte bara om SIG, tänker jag, det här handlar om hela vårdkedjan, hela myndighetskedjan. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Att fokus ligger på att stävja kriminalitet med exempelvis ännu tidigare insatser i skolan, beror på att det finns en uppfattning om att ju färre ungdomar som utvecklar en kriminell livsstil desto färre avhopp kommer behöva ske i framtiden, enligt informanten. Socialsekreterarna från avdelningen IFO Utredning Vuxen efterfrågar bl.a. att fler personer som arbetar med avhoppare ska få delta i SIG:s arbetsgrupp. Det finns en önskan om att såväl socialsekreterare inom såväl utredning som uppföljning ska medverka i arbetsgruppen. Sammantaget bedömer vi att det finns en efterfrågan om ökat fokus på unga som vill lämna kriminell verksamhet.

Vi kan ju bara se till vår egen avdelning så önskar vi att det skulle finnas, för vi är ju uppdelade i utredning och uppföljning. Och eftersom vi, när utredningen är gjord och placeringen gjorda då ska de vidare till uppföljningsgrupp. Det vi ser är att det finns handläggare på uppföljningsgrupp som också besitter den här kompetensen och som kan vara med i SIG. Att man kanske kan turas om att gå på de här mötena eftersom man är två eller tre eller fyra från Vuxengruppen. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Att det förebyggande arbetet står i fokus upplevs dock inte ha gett negativa effekter på de ärenden som varit kopplade till avhopparverksamheten;

[...] de vuxenärendena vi har haft, där har samarbetet fungerat bra. Det har blivit en snabb handläggning. Det har varit enkelt och framförallt Frivården tycker också att det är jätteviktigt att locka fram avhoppare. Man ser ju samhällsvinst på det och det gör man även från Polisens sida. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Utöver synen på verksamhetens syfte och målgrupp är det tydligt att det finns en konsensus kring arbetsformens betydelse i Social insatsgrupp. Samverkan antas kunna motverka kriminalitet. I intervjuerna påtalar informanterna hur viktigt samordnade insatser är i arbetet med unga som riskerar att hamna i kriminalitet eller som önskar lämna en kriminell livsstil. Det finns en tilltro till att nuvarande verksamhet leder till en effektiv process i arbetet med en klient. Genom att parterna har en direkt ingång till varandras organisationer kan insatser snabbt koordineras.

Sociala insatsgruppens syfte är ju att de olika myndigheterna ska samverka bättre kring klienten. Att klienten själv inte ska behöva söka upp de olika myndigheterna utan att vi tillsammans ska samverka. Det är någonting som Frivården ganska länge har varit bra på utan Sociala insatsgruppen traditionellt sett men det här gör att det blir mindre personbundet och ett mer långsiktigt arbete skulle jag säga. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Den här samverkan som vi har med de här parterna som är inblandade [...] den är suverän för vi kan jobba snabbt. Ringer Polisen till mig och säger 'du, jag har en kille här som du ska träffa', då träffar jag nästan honom omgående. Sen kanske jag kopplar in Malin från skolan, jag tar kontakt med Soc om inte hon redan har tagit kontakt med mig och sen kör vi direkt. Det är ingen idé att vänta, för några timmar efter kan han ha ändrat sig. Man måste fånga dem omedelbart, medan han är varm. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

Samverkan blir i detta sammanhang ett organisatoriskt ideal. Det finns en övertygelse om att samverkan är den metod som kan ta sig an ett komplext problem. Sammanfattningsvis kan vi se att samförstånd i hög utsträckning präglar informanternas syn på verksamhetens syfte och arbetssätt. Däremot finns det ett behov av ökat samförstånd kring målgruppen, särskilt om huruvida verksamheten ska fokusera på det brottsförebyggande arbetet eller på den s.k. "avhoppardelen". I följande avsnitt undersöker vi huruvida informanterna upplever att samverkan har gått från ideal till verklighet.

Samverkan i praktiken

I vår studie kan vi se att det finns en positiv upplevelse av arbetet i Social insatsgrupp bland samverkansparterna. I intervjuerna är det väldigt tydligt att informanterna anser att arbetsgruppen har funnit en verksamhetsform där samtliga parter får komma till uttryck och där olika kompetenser tas tillvara. Arbetsgruppen beskrivs ständigt i positiva ordalag.

Jag uppfattar att det är en väldigt god stämning i gruppen, man jobbar inte för att hindra varandra. [...] Också när det kommer nya så är alla så glada att det kommer någon till.[...] Det är en väldigt generös grupp med det bygger naturligtvis på vilka individer som är med i den gruppen. Det är en trevlig grupp att komma till. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Det känns ju som om alla är med frivilligt och ingen är satt där av någon chef eller någonting utan alla ser de positiva fördelarna med att samverka. (Kronoinspektör, Kronofogdemyndigheten.)

Jag tycker den fungerar förvånansvärt bra eftersom jag vet hur svårt det är med samverkan. Både intern och extern samverkan. Jag tycker det fungerar väldigt väl. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Jag tycker det är ett jätteinspirerande sätt att arbeta på. Vi är som sagt eldsjälur och med vilja och resurser så tror jag att vi kan komma långt. Det tar tid att bygga upp förtroende från politiker, kommun, men jag tror det här är ett sätt som man kommer fortsätta arbeta på. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Informanterna lyfter fram hur samverkan har lett till kortare vägar i arbetsprocessen, där myndigheterna har en direkt ingång till varandras verksamheter. Det finns även en uppfattning om att samverkan leder till större förståelse för andra myndigheters arbete. Samverkan kan därför tolkas ha inneburit fördelar på organisationsnivå.

Den långa vägen har blivit kortare. Jag ringer till en specifik person och utnyttjar den specifika personens kunskap. Den personen har förståelse för det som jag gör eftersom han eller hon är insatt i det. [...] Den personen blir min förlängda arm eller vår förlängda arm och det är fördelen med samverkan. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Jag tror du får bättre tjänstemän för du får lära dig hur andra resonerar och vilka möjligheter och eventuella brister man har. [...] Annars blir det lätt, det är många stuprör, man har fullt upp med sitt. Jag tror att jag blir en bättre tjänsteman om jag vet lite mer om andras verklighet. Det är jag övertygad om. Annars kan man bli lite hemmablind. Man kan inte sitta i Polishuset till exempel och alla tycker ungefär likadant. Hur utvecklande är det? Förmodligen är det likadant på andra ställen. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

En informant förklarade att kännedomen om varandras verksamheter underlättar kontakten vid ett aktuellt ärende.

Det bidrar ju till att det är lättare att ta kontakt, vi sitter i samma grupp. Utan skickar man iväg ett mail eller ringer man så får man ett svar eller så blir man uppringd. Man får svar på de frågor som man behöver svar på ganska snabbt. Det är liksom man har en direkt ingång och kan inte den personen svara på det så går den vidare i sin organisation och det är precis samma sak om de kontaktar mig eller Gabriella. Har inte vi svaret så kollar vi och återkommer till dem. Det blir ett snabbt informationsutbyte på det sättet. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Utöver kännedom om varandras verksamheter, lyfter en informant upp förståelsen för verksamhetens målgrupp som en förklaringsfaktor till det snabba informationsutbytet.

De kan målgruppen och de vet vad det handlar om tillskillnad om man skulle få ringa till olika, tänker jag, varje gång man ska ringa Arbetsförmedlingen eller man ska ta kontakter. De vet vad det är för målgrupp, de vet vad det är för typ av killar

och de vet vilka problem som finns. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Den positiva upplevelsen av arbetsmodellen i SIG gör att fler informanter anser att arbetsmodellen bör appliceras i andra verksamheter.

Den här samverkansformen skulle man egentligen behöva jobba med alla personer som kanske har någon form av svårighet att få arbete. För det går snabbt, lätt och enkelt. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

Jag tycker vi har en bra arbetsgrupp med bra intern samverkan. Det är på något sätt förutsättning för att den här arbetsformen ska fungera. [...] Arbetsmodellen tänker jag, skulle man kunna använda inom andra områden än just Social insatsgrupp. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

[...] Om det här kan leda till en större öppenhet och samarbete mellan skola, Soc och Polis och övriga intressenter. [...] blir det en draghjälp, så kommer det vara en jättebra samarbetsmodell som man kan applicera på vad som helst. [...] Att sitta i samråd med andra professioner, så får vi det att rulla och bevisa att det här är bra. Medvetenheten, det tycker jag börjar komma. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Informanterna upplever att arbetsformen fungerar väl tack vare de personer som deltar i gruppen. I intervjuerna lyfter de fram att arbetsgruppen består av entusiastiska och ambitiösa personer. Utifrån intervjuerna kan vi förstå att engagerade samverkanspartners ses som en förutsättning för lyckad samverkan.

Jag tycker det funkar bra. Vi har en öppen dialog. Alla som är med är väldigt engagerade i den här gruppen. Man vill framåt, vi tycker att vi gör ett bra arbete tror jag och att vi är väldigt stolta när vi är ute och presenterar vårt arbete ute i Linköping till exempel. De som är med i gruppen vill vara där och det är väldigt viktigt. Annars blir det inte bra. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Jag upplever ett väldigt engagemang. [...] Människor som tror på det här. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

Vid frågan på varför informanten upplevde att det fungerade så väl i arbetsgruppen gav han följande svar:

[...] jag tänker att det är väldigt personbundet. Det är personer i arbetsgruppen som är intresserade av den här frågan och engagerade, det tror jag faktiskt är det största. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Upplevelsen av att arbetsgruppen är personbunden uppfattar vissa av informanterna som ett problem. Det finns en rädsla för att arbetet i Social insatsgrupp skulle försämrans om resursstarka och engagerade personer skulle lämna verksamheten. I intervjuerna ställer flera informanter frågan om vad som kommer ske om någon av personerna går i pension.

Det är ju skört. Jag tror väldigt mycket på, det är ju eldsjälar som är med i den här gruppen. Det är inga människor som tycker att folk får klippa sig och skaffa ett jobb. Det är inte det, det är människor som förstår att det här funkar inte av sig

självt och det är därför vi behöver hjälpa till. Man har ett personligt engagemang, man kan inte bortse från det. Visst är det sårbart, visst är det. Om man tänker på att några kommer gå i pension om några år. Det kommer inte vara så väldigt lätt tror jag att hitta ersättare. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

För vi är vana vid att ha en resursstark person som också är väldigt kompetent och som också är väldigt flexibel. Vad händer då? Det kan bli lika bra, men det kan också vara så att... jag tänker att lite bygger också på personen. Det är oundvikligt i samarbete och samverkan att det blir också lite kopplat till person. Hur engagerad man är och hur involverad man vill vara. Där kan jag se en farhåga hur man jobbar med det för att faktiskt bygga in andra saker i det hela också. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Informanten ovan beskriver i intervjun hur nuvarande koordinator spelar en central roll i arbetet. Genom att koordinatören tänker utanför ramarna upplever informanten att han sätter sin prägel på den dagliga verksamheten. En annan koordinator skulle ge ett helt annat avtryck, tror informanten.

Hur bygger man samverkan utan att det blir personbundet? Det är den svåraste frågan som finns, tycker jag. För det blir ju alltid personbundet i slutändan på något sätt. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Att koordinatören är en nyckelperson i arbetet öppnar även upp för en sårbarhet i arbetsgruppen enligt samordnaren. Samordnaren ger uttryck för att koordinatorrollen kan vara särskilt svår att hitta en ersättare till.

[...] jag får väl förutsätta att om representanten från Polisen slutar, att nästa representant också är väldigt engagerad. [...] Det som kan vara sårbart det är däremot att koordinatorrollen, känner jag också, är personbunden. Om koordinatören skulle bryta benet eller sluta eller någonting då faller väldigt mycket. Så där är det sårbart. Det är liksom en person, inte bara att ersätta honom. Om en socialsekreterare blir sjuk eller sjukskriven så kan man gå in och styra om det så att de andra socialsekreterarna täcker upp men han, han är liksom, vi har bara en koordinator. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Att en personbunden arbetsgrupp inte per definition behöver innebära ett problem anser även följande informant. I citatet ger informanten uttryck för förhoppningen om att kunna hitta en eventuell ersättare i framtiden;

Att vara eldsjäl tror jag är nödvändigt men inte själva personen i sig. Men att vi brinner för fråga det är viktigt men sen kan någon annan från Frivården som brinner lika mycket som jag absolut ta min plats. Sen tror jag det är viktigt att vi har fått vara samma arbetsgrupp så vi känner varandra bra. Vi har kunnat utveckla våra relationer och vårt nätverk. Det tar tid att bygga upp en samverkan och nätverket ute bland aktörer ute på fältet också. Dem får vi inte glömma, vi arbetar mycket med engagerade personer utanför Sociala insatsgruppen också. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Utifrån intervjuerna kan vi se att informanterna har positiva upplevelser av arbetsformen i Social insatsgrupp. De organisatoriska fördelarna i form av snabba kommunikationsvägar och ett öppet arbetsklimat förklaras bero på det engagemang och den kompetens som personerna i arbetsgruppen har. Dock kan vi i det empiriska materialet se att det finns en viss organisatorisk otydlighet inom arbetsgruppen. Detta gäller dels arbetsfördelningen mellan koordinatören och Frivårdens representant, dels handlar det om rollen som Råd & Stöds representant har i Social insatsgrupp.

I intervjun med Frivårdens representant sade sig informanten uppleva att arbetsfördelningen mellan henne och koordinatören är något otydlig. Otydligheten består i vem som ska vara ansvarig i det aktuella ärendet, enligt informanten;

Det är väl vem som ska hålla i ärendet. Vem äger ärendet? Vem ska vara sammankallande? Vem ska ha den dagliga eller veckovisa kontakten med klienten? Men det kanske är tydligt för dem andra, det vet inte jag.
(Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Genom samtal antar informanten att arbetsfördelningen mellan de båda parterna kan tydliggöras.

Det skulle kanske vara då att samverka mellan koordinatören och mig, vi kanske borde ha satt oss ned för att diskutera, eller ha mer strukturerade uppföljningar. Jag vet inte om han håller med om det, jag tror inte det men jag upplever att han har mycket att göra och att det är svårt att få naturlig uppföljning i ärendena.
(Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Även Råd & Stöds representant upplever en oklarhet i arbetet. Otydligheten är kopplad till den egna arbetsrollen där informanten anser att hon snarare arbetar på en mer övergripande än konkret nivå.

[...] jag har inte tillfört så mycket på individnivå utan mer övergripande tidigare. En liten otydlig roll kan jag tycka att jag har. Ibland funderar jag på vad min roll är... Sen förstår jag att Råd & Stöd, det ska finnas en representant, men det är inte alltid jättetydligt. [...] Jag är Råd & Stöds representant och jag sitter med där för att komma med tips och idéer utifrån Råd & Stöds perspektiv. Men samtidigt är det svårt för mig att representera hela vår organisation för den är så pass stor och mångfacetterad och den innehåller så många delverksamheter så jag kan ju inte bestämma över någonting annat än över min egen del, den brottsförebyggandegruppen. [...] det blir inte enkelt alla gånger att se min egen roll i det hela men när det kommer till ungdomar som är aktuella i min verksamhet på Brottsförebyggandegruppen då blir det betydligt enklare för då kan jag vara med i diskussionerna på ett annat sätt, förmedla kontakter och dra i trådar [...] för det är det som tillhör själva min arbetsgrupp[...]. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

I intervjun förklarade informanten att hon har upplevt en viss förändring i sin roll sedan initierandet av projektet Brobyggarna kom till. I och med den verksamheten har informanten

fått en mer förmedlande roll där hon bl.a. diskuterar med Brobyggarna om huruvida en aktuell person är lämplig för Social insatsgrupp eller inte.

Av det empiriska materialet är vår sammantagna bedömning att informanterna upplever att arbetsformen i verksamheten fungerar väl. Centrala aspekter av samverkan, såsom gemensam problemformulering, samförstånd kring syfte och arbetsform, verkar sålunda ha präglat arbetsprocessen. Däremot finns det ett behov av ökad tydlighet kring arbetsfördelningen mellan koordinatören och Frivårdens representant. Det gäller även rollen som Råd & Stöds representant här.

Utmaningar -Att implementera SIG: s verksamhetsidé i olika myndigheter

I föregående kapitel kunde vi se att representanterna i arbetsgruppen uppfattade att det interna arbetet i SIG fungerar väl. Däremot finns det en spridd uppfattning om att förståelsen för SIG: s verksamhetsformer dvs. hur SIG arbetar med målgruppen, saknas i flera av de myndigheter som arbetsgruppen representerar.

Enligt informanterna handlar det om en oförståelse för målgruppens problematik- en problematik som kräver snabba och koordinerade åtgärder. För att kunna bistå de unga som vill lämna en kriminell livsstil antas så tidiga och samordnade åtgärder behövas så fort som möjligt. Därför blir snabba insatser och informationsutbyten viktiga för att få till stånd en effektiv arbetsprocess. Informanterna upplever således att det finns en skillnad i hur arbetsgruppen respektive vissa av deras egna myndigheter tar sig an frågor kopplade till ärenden hos SIG.

Vi har en representant i Arbetsförmedlingen. Hon är jättebra men implementeringen av SIG hos Arbetsförmedlingen...jag vill inte...på en skala 1 till 10 ligger det på 4. Jag har jättemycket nu en diskussion med en arbetsförmedlare kring en klient. Han vill inte förstå krisen och behovet.[...] Tänk själv att du möter en person som tänker fyrkantigt, sen har du en klient som har multiproblem. Vad gör man då? Då försöker jag hitta olika ingångsvinklar för att nå den personen. Jag har ringt till en arbetsförmedlare och försökt prata med honom. Jag har berättat för arbetsförmedlaren vem jag är och vilken klient jag har och varför jag vänder mig till honom. Då får jag det här svaret 'jag har 110 stycken andra klienter och din får stå i kö också.' Det kvittar hur mycket jag förklarar. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Koordinatorn tror att avsaknaden av förståelsen om SIG: s arbetssätt och målgruppens problematik kan förklaras med myndigheternas regelverk. Regelverken definierar handlingsutrymmet för myndigheternas tjänstemän och sätter därmed ramar för deras agerande.

[...] man är beroende av reglementen som finns. Man har svårt att tänka ovalt inom fyrkanten. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Även SIG: s representant för skolan upplever att det har varit svårt att implementera SIG: s idéer inom skolan. Det gäller särskilt den inledande fasen i etableringen av verksamheten.

Informanten förklarar, liksom koordinatören, att myndighetens regelverk och spårbundenhet har försvårat nya arbetsmetoder och tankesätt.

Det har varit svårt att komma in i skolan tidigare. Nu tycker jag att man börjar förstå. Nu tycker jag vi börjar öppna skolan och förstå. [...] men skolan är en ganska svår miljö att komma åt [...]. Vi har våra regelverk, vi har våra vanliga jobb. Men de här ungdomarna har så extremt stora behov plus att de döljer dem. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

I syfte att öka medvetenheten kring målgruppens behov och hur SIG arbetar, tror fler informanter att det är viktigt att implementera SIG: s verksamhetsidé hos de olika myndigheterna. Genom ökad medvetenhet kan arbetsprocessen i SIG effektiviseras.

Samordnaren upplever att implementeringen av SIG i Socialkontoret försvåras pga. den höga personalomsättningen. I detta sammanhang anser han att det är viktigt med regelbunden information till medarbetarna på Socialkontoret. Idag sker ett informationstillfälle i samband med den kontorsövergripande introduktionen till alla nyanställda på Socialkontoret.

Det som är en svårighet det är tänker jag det här med implementering, om vi bara ska prata om Socialkontoret. Vi har en väldigt hög personalomsättning vilket gör att man behöver nästan ständigt jobba med implementering. Vissa enheter och grupper har en extremt hög personalomsättning och där är det lätt att det tappas bort. Man behöver ständigt jobba med den biten. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Att stödja unga som vill lämna kriminell verksamhet

Social insatsgrupp syftar, som tidigare nämnts, till att motverka kriminalitet genom samverkan. Detta ska ske genom att identifiera nyrekrytering av unga till kriminalitet, men det ska även ske genom att hjälpa de personer som önskar lämna en kriminell livsstil eller ett kriminellt nätverk. Verksamhetens målgrupp kan därmed sägas vara tudelad; de som riskerar att hamna i kriminalitet och de som önskar hoppa av kriminalitet. I våra intervjuer är det tydligt att informanterna upplever en stor svårighet i att stödja unga som vill hoppa av kriminell verksamhet s.k. ”avhoppare”.

Inom arbetsgruppen finns det en enighet om att målgruppens behov ställer stora krav på såväl SIG som på samhället i stort. En informant gav uttryck för att hon upplever att verksamhetens fokus ligger på det brottsförebyggande arbetet och att detta bl.a. kan förklaras just med att åtgärder riktade till avhoppare kräver mer resurser än åtgärder riktade mot att identifiera nyrekrytering.

Idag, avhopparna är med men det finns en annan fokusering tycker jag att faktiskt jobba med de som riskerar att hamna in där som jag tycker är väldigt positivt eftersom jag tycker man i första hand ska jobba förebyggande. [...] sen måste man hantera avhopparna också men det är en helt annan fråga och mycket större och mycket svårare fråga än att jobba med dem som är på väg in. Att möta dem som ska hoppa av och bryta ett kriminellt nätverk och kriminellt liv är en helt annan resursfråga och insatsfråga. Men att möta de som är på väg in. Där har vi ett fokus.

Tittar man på de individer som är inne idag så är övervägande delen dem som jobbar med de som inte har, en del har kommit en bit i sin kriminella karriär men de är inte där så att det är avhoppar. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Informanterna förklarar att svårigheten ligger i att förmedla det som avhopparna efterfrågar främst dvs. sysselsättning och bostad.

Annars är det som sagt, nu har jag sagt det tio gånger tror jag, men just det här med bostad och sysselsättning är egentligen det svåraste. För om man pratar om de yngre så finns det ju egentligen, Socialtjänsten har ett ganska brett utbud av insatser. Från öppenvård till behandlingshem och den biten där koordinatören kan vara en extra resurs i det här. Det fungerar ändå rätt så skapligt. Bostadsfrågan, det är väl den största. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Många av de här killarna har en drivkraft så för att du ska lyckas så har du ett fundament. Det måste finnas boende och sysselsättning. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

[...] det är fortfarande svårt att ha ett färdigt paket för dig den dagen du hoppar av dvs. med skydd, med boende, boendet har varit en jättekugge, med sysselsättningen. Det finns inga färdiga paket, alla paket måste packas och det tar tid att packa de här paketen så att de passar dig. [...]det är väl det som skulle kunna göras bättre. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Även koordinatören menar att boende och sysselsättning utgör de främsta behoven bland hans klienter. Detta blir tydligt i den analys han genomför av varje klient.

Utifrån den analysen ser jag var finns det behov. Utifrån det behovet kontaktar jag de aktörer som jag vet kommer hjälpa den här killen. Oftast, i dagsläget, de flesta saknar två saker, majoriteten av ungdomar; bostad och arbete. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

I intervjuerna framkommer det att vissa av klienterna förutsätter att SIG kan bistå med lägenhet och arbete åt dem. Klienterna kan uppleva att SIG inte kan stödja dem om de inte kan erbjuda bostad och sysselsättning.

”Jag har haft individer som ville gå med i SIG men sen säger de ’kan du fixa bostad? Kan du fixa jobb?’,’nej’, då säger de ’jag har inget med dig att göra, kan du fixa jobb och...’[...] Andra som har mer uthållighet, de kommer till en och småningom till arbete. Det är Arbetsförmedlingen och Jobb- och kunskapstorget som sköter det där. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

[...] Får de inte hjälp direkt, då blir det ju... då har de ju synpunkter. Där har koordinatörrollen en jätteviktig roll att lotsa in de här personerna in i Socialkontoret. Det ska man inte sticka under stol med. Vi är ju ändå en myndighet och då kan man förefalla en aning byråkratisk för de som vill ha hjälp. [...] Där har, som sagt, en stor viktig roll att hålla de här i handen egentligen och lotsa in dem till Socialtjänsten. Sen kan jag inte på rak arm komma på någon som bara har tagit tillbaka samtycket för att saker och ting inte har gått tillräckligt

snabbt men det har varit väldigt högljudda diskussioner och synpunkter på vad SIG egentligen ska kunna göra. [...] 'Vad ska jag vara med i SIG för, ni kan ju ändå inte skaffa mig ett jobb eller lägenhet'. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Informanterna upplever att boende och arbete är av stor betydelse för att kunna erbjuda en person, som vill lämna kriminell verksamhet, en väg in i samhället. Utan dessa centrala komponenter blir det svårt för en avhoppare att påbörja ett liv utan kriminalitet.

Man ska bryta ett mönster som man har haft som yrke egentligen och man kanske har haft en anstaltsvistelse för sin kriminella gängverksamhet och kommer ut utan pengar, utan bostad, vill inte träffa några kompisar, är väldigt ensam, kanske inte familjen tar emot en, man kanske måste flytta till en annan ort. Då, där är svårigheten tycker jag, att få det att flyta på så att allting stämmer för den här killen när han väl kommer ut. Då kan det bli tjafs tycker jag, från kommunens sida. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

Representanten från Arbetsförmedlingen förklarar att hon upplever att det interna arbetet i kommunen är trögt och därmed försvårar en snabb etablering i samhället för en avhoppare. Vidare förklarar hon att det är mycket pappersarbete för de personer som suttit av sitt fängelsestraff- något kan vara väldigt främmande och svårt för individerna, enligt informanten.

Jag tror det är deras spelregler som bromsar mycket. Sen tror jag att den här kommunen åtminstone [...] Den här kommunen är uppdelad på olika områden så 'där ska man bestämma det, där ska man bestämma det' för samma person. Det verkar vara så rörigt. Men jag tror kommunen här är medvetna om det. Det är inte raka spåret, det tycker jag inte. Kommunen borde vara lite smidigare i sitt arbetssätt.[...] Det har inte med samarbete att göra utan det har med kommunens interna arbete att göra. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

Informantens utsaga tyder på att man ser organisationen och dess olika verksamheter som något irrationella och inte helt ändamålsenliga. Flera informanter lyfter fram betydelsen av att koordineringen av insatser är effektivt. Vi har fått intrycket att skälet till detta är att klienter som vill hoppa av kriminalitet och som suttit av sitt fängelsestraff ofta inte har någonting att komma tillbaka till än den kriminella miljön som de önskar lämna. Det handlar även det om att fånga upp och stödja de som har tagit steget att lämna en kriminell livsstil. Det finns en enighet kring att initierandet av insatser ska ske snabbt. Samtidigt finns det en medvetenhet om att tillskansandet av lägenheter och jobberbjudande till någon som tidigare varit kriminell kan uppfattas som orättvist av andra i samhället. Informanterna anser att det finns en samhällssyn på kriminella som ger uttryck för att kriminella inte bör favoriseras med tanke på de brott som de har begått. Koordinatören i SIG menar att det är en uppfattning som han ofta stöter på i sitt arbete med andra aktörer;

För att formulera mig kort. Samhället i sin helhet, oavsett vilken position man har, oavsett hur intellektuell man är eller inte är, har en sak gemensamt som ligger latent och det möter jag väldigt ofta; man ska inte premiera kriminella. Den attityd som varje tjänsteman, oavsett organisation, oavsett placeringen, har med sig borde

tänka till och försöka se från ett positivare perspektiv. (Koordinator, Social insatsgrupp.)

Även representanten från Polismyndigheten berättar att det bland vissa i samhället finns en föreställning om att kriminella inte ska "ha en räkmacka" och prioriteras vid tillsättning av arbete eller tillskaffandet av bostad. Respondenten berättar att det finns stora positiva fördelar med att bistå en tidigare kriminell vilket många glömmer:

Men om man vänder på det; varje dag som den här killen är borta från brott så spar vi brottsoffer och lidande. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

Att det kan uppfattas som orättvist att bistå kriminella ger representanten för skolan uttryck för när hon berättar att det kommunala bostadsbolaget Stångåstaden öronmärker två lägenheter till SIG efter påbörjat samarbete.

Vi har samarbetat med Stångåstaden som vi har fått två SIG lägenheter via den här boendegruppen hos Soc och Stångåstaden har gått in. Men fortfarande är det en akilleshäl att vi inte får fram det tillräckligt fort. Och samtidigt så är det så här; 'ja, men hur fort ska man få det då?' Det finns den där rättvisetanken för det tar ju tid för alla andra att få det här. Det här är inte någonting kan man gå och trycka på en knapp. När man går ut ur gymnasiet, 'nu vill jag ha lägenhet och sysselsättning'. Men det är en balansgång, de här individerna som sagt kostar samhället extrema pengar om de inte får, om de inte kommer in fort så fort de behöver själva. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Informanten ovan upplever att det kan vara svårt att förmå hyresvärdar att hyra ut lägenheter till tidigare kriminella. Hon tror därför att det behövs fler intressenter som kan bistå i arbetet med att skapa boende och sysselsättning för SIG:s klienter. I det här sammanhanget kan det tolkas som om det är viktigt att öka medvetenheten om målgruppens problematik och om betydelsen av att få in dessa unga i samhället. Genom att skapa förståelse för människors situation antas fler intressenter kunna bistå SIG. Representanten för Polismyndigheten menade att just detta var fallet med Stångåstaden; genom att Social insatsgrupp har lyckats göra de unga synliga för Stångåstaden påbörjades samarbetet mellan de två aktörerna.

Bostadsproblematiken inrymmer även en annan dimension. I intervjuerna berättar informanterna att vissa avhoppare behöver skydd från kriminella gäng. Samtidigt anser flera informanterna att Linköping är en för liten kommun för att en person ska kunna leva med skyddad identitet- personen är känd i Linköping. I det här sammanhanget föreslår informanterna att ett utbyte mellan olika kommuner skulle kunna vara ett verktyg för att skapa trygghet. Att komma ifrån den gamla miljön antas också kunna underlätta etableringen i samhället.

Det är egentligen, som jag sagt tidigare, [...] nästa steg är kanske att man skulle ha ett utbyte kommunerna emellan när det gäller exempelvis bostäder och sysselsättning. Att exempelvis vi och Västerås kan byta klienter mellan varandra. Det är som sagt om man har någon som är hotad och inte kan bo i Linköping, oftast har de skulder och det är jättesvårt för dem att skaffa lägenhet. Något sådant utbyte. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Jag tänker lite på det här med hotbilden och sådana saker som är utifrån de gäng som finns. Att det skulle vara bra om kan kunde ha någon form av utbyte med andra kommuner. Att 'okej nu har vi den här personen här som behöver skydd eller som har en skyddad identitet, kan ni ställa upp och ordna ett boende?' (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

När det gäller behovet av sysselsättning kopplas Arbetsförmedlingen in i ärendet. Representanten för Arbetsförmedlingen menar att många av klienterna är i behov av utbildning för att kunna få arbete.

På något sätt så borde de här killarna få till sig [...] någon grundläggande utbildning som får dem att känna något värde. För det har det varit lite strul med att hitta någon utbildning som passar dem med tanke på att de inte har något bakom sig. Nu är de ju inte så intresserade av studier men ändå på något sätt få dem någon lättare praktiskutbildning eller yrkesutbildning som kanske skraddarsys på något sätt. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

Som informanten nämner är det få som har intresse av att studera. Det är snarare praktiska jobb som efterfrågas av målgruppen.

Det är en jätteviktig roll att få dem att lära sig någonting. Sen under resan gång har jag lärt mig att de är väldigt praktiska. De vill ha ett jobb. 'Jag ska ha ett jobb'. Okej, visst, man kan ju hitta vissa jobb där man inte kräver så mycket utbildning men det gäller att hitta rätt arbetsgivare. [...] Sen har vi haft lite tur att kommunen har anställt några av de vi jobbar med och försöker då forma arbetet till de här killarna. Annars kan det vara lite svårt. [...] Det vi försöker att göra är att styra så att killarna själva försöker själva att hitta en arbetsgivare genom vänner och bekanta eller att dem själva lite knackar dörr. [...] men de är sköra de här killarna. För de har ju varit fått vara med om så mycket press och stress så en del har svårt att fixa det där. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

Informanten upplever även att många klienter behöver en mer stödjande, social insats än vad Arbetsförmedlingen kan gå in med.

Det jag ser utifrån min roll är att många kanske behöver annat stöd än vad kanske Arbetsförmedlingen kan ge. En del har diagnoser i alla former. Man kan ha det jättedåligt socialt hemma, man kanske behöver jobba med en hel familj för att få struktur på vardagen. En del har inte varit i skolan. Man har varit inskriven i skolan och säger att man går där men är inte närvarande. [...] Skolan här har en viktig roll. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

Sammanfattningsvis kan vi se att det finns en efterfrågan av att implementera SIG: s verksamhetsidé hos olika de myndigheter som finns representerade i arbetsgruppen. Genom att myndigheterna får ökad förståelse för verksamheten och dess målgrupp antas samordningen av insatser bli effektivare. Vi kan också se att stödet till avhoppare kan utvecklas. Denna fråga upplevs idag utgöra en stor utmaning för verksamheten.

Resultat av verksamheten

I det här kapitlet kommer vi redogöra för de resultat som informanterna i studien upplever att Social insatsgrupp bidragit till. Först beskrivs de mål som samverkansparterna anser att Social insatsgrupp har. Här redovisas även informanternas utsagor om huruvida dessa mål upplevs ha realiserats. Därefter redogör vi för den betydelse som SIG upplevs ha haft för de unga som deltagit i verksamheten. Avslutningsvis diskuterar vi, utifrån det empiriska materialet, möjliga anledningar till dessa resultat.

Mål med Social insatsgrupp

Att stödja unga som vill lämna kriminell verksamhet eller riskerar att utveckla en kriminell livsstil lyfter informanterna fram som verksamhetens övergripande mål. Målet kan därmed ses överensstämma med verksamhetens syfte. I det här sammanhanget betonar informanterna att SIG ska vara en stödjande funktion- en funktion som kan bistå unga till ett liv utan kriminalitet och destruktiv livsstil. Individens välmående kan därför förstås stå i fokus.

[...] det måste landa på individbasis och för mig blir det att de individerna, de personerna som faktiskt vill göra en förändring; att lämna en kriminell bana, en kriminell livsstil, att vi hjälper till att skapa så bra förutsättningar för dem som möjligt. För att de faktiskt ska kunna få ett fungerande liv utan kriminalitet och det tänker jag är vårt mål. [...]det är målet för verksamheten. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

När du ställer frågan sådär snabbt så tänker jag att det är att få bort folk från ett destruktivt leverne. Det är jättemycket värt. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

Det är väl samma som syftet. Målet är ju att få kriminella att komma tillbaka till ett vanligt liv när de är självförsörjande och klarar sig själva, bort från kriminaliteten. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Att förhindra att ungdomar hamnar i långvarig kriminalitet och underlätta avhopp. Jag skulle säga, målet är att ge ungdomar en valmöjlighet, att se att det finns en väg ut. Att de ska känna sig trygga med det. Att de ska veta att när jag väl har bestämt mig, kan jag vända mig till Social insatsgrupp och då får jag hjälp. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Det handlar om att det måste finnas en funktion dit man kan vända sig om man känner att man inte vill. Det ska finnas en hjälpverksamhet som kan ta emot dig om du säger 'jag vill inte det här mer'. [...] det handlar ju om att förebygga rekrytering till kriminella gäng, det är ju det. [...]i mitt sätt att se det handlar det om att rädda liv. Det handlar om att rädda liv för det här innebär, vi har ju haft en dödsjutning här. [...] det är ju en realitet och i och med detta så kan skolan också börja vakna, för då kan man inte säga 'att det händer inte oss'. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

I intervjuerna ställdes frågor om huruvida informanterna upplever att Social insatsgrupp har uppnått de mål som informanten beskrivit. Här kan vi se att det finns en samstämmighet kring att Social insatsgrupp har lyckats stödja flera unga som riskerat att hamna i kriminalitet eller som har velat lämna en kriminell livsstil. Målet kan därmed tolkas vara uppnått med hänsyn

till att SIG lyckats vara en stödjande funktion. Samtidigt betonar samverkansparterna att behovet av hjälp kvarstår bland många unga i samhället. Det kan tolkas som om målet inte kommer uppnås så länge det finns unga att bistå. Målet kan därför te sig något ouppnåeligt. Följande citat beskriver hur SIG upplevs ha kommit långt i arbetet med att motverka kriminalitet, samtidigt som det finns mycket kvar att arbeta med.

Nej, det kan vi inte säga. Det är så pass många som behöver det här. Men vi har något. Vi har den här funktionen, så på så sätt har vi nått målet. Vi har den här funktionen idag och den är igång och den funkar. Vi vet vad vi gör i den här funktionen, det tycker jag. [...] När jag tänker på skolorngdom så tycker jag att Brobyggarna är ett komplement som verkligen, verkligen behövs och vi behöver verkligen, verkligen antagligen fler för att jag tror inte att skolan kommer vara den stora anmälnaren framöver heller som Polisen och Soc är. Skolan anmäler, de gör socialtjänstanmälningar men det innefattar så mycket så det är svårt för skolan att veta om det är kriminalitet det handlar om. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Ja, det tycker jag till viss del. Dels så har de ju hindrat många unga från att kliva in i gäng. Sen har vi ju också ett par lyckade avhopp. De har inte kommit tillbaka till oss här. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

[...] jag tycker vi är på väg. Jag tycker inte på något sätt är dålig men jag tycker att den dagen man känner så nöjd, kan det inte finnas en tendens åt; nöjd då blir något till rutin. Det blir inte bra. Det fodrar så mycket med de här. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

Jag tror att vi har hjälpt ett antal, det kan jag väl säga att vi har hjälpt ett antal individer att faktiskt hitta en ny väg i livet eller ett annat fokus. Det är jag helt övertygad om. Men sen att nå liksom fullt ut, jag tänker att det är en jättelång väg att gå. [...] För att nå individer så handlar det också om att visa på vilka vi är och vad vi kan göra och hur det blir för dem. Jag tänker att ja, vi har lyckats fånga upp en del och vi har lyckats hjälpa en del men jag tror vi har en hel del att göra för att visa för dem som behöver oss att det är något man kan använda sig av. [...]Nej, jag tänker att vi är en liten bit på vägen men jag tänker att vi har ganska mycket jobb kvar att göra. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Vilken betydelse upplever då informanterna att SIG har haft för de unga som deltagit i verksamheten? Utifrån det empiriska materialet kan vi se att SIG upplevs ha gjort en avgörande skillnad för vissa individer. Informanterna vittnar om en positiv livsförändring hos individer där de gått från en kriminell livsstil till att etablera sig i samhället. För andra har insatsen inte spelat en lika avgörande roll, enligt informanterna. Däremot har insatsen fortfarande haft positiva effekter. Det här är fallet för de personer som inte lämnat kriminell verksamhet men som har minskat sin brottsaktivitet. Vad gäller de personer som tagit tillbaka sina medgivanden, och därmed lämnat Social insatsgrupp, fortsätter dessa personer den kriminella banan. I följande citat ger informanterna uttryck för att SIG har haft en mycket positiv påverkan för vissa klienter.

För de ungdomar som ingått i SIG tror jag att vårt arbete många gånger kan ha haft avgörande betydelse. Att se vuxna människor, som dessutom arbetar vid en myndighet, som bryr sig, anstränger sig för dem, ser dem, tror på dem, ibland kanske går utanför gängse ramar för deras skull - tror jag kan ha ändrat deras inställning till vuxen- och myndighetsvärlden och gett dem hopp om framtiden. Många ungdomar har stora fördomar om myndigheter vilket leder till att tilliten saknas. De kan också ha liten vana av och kunskap om hur samhället fungerar och har därför lätt att ge upp innan de börjat. Att ha en koordinator som arbetar för och stöttar dem på vägen ut ur deras problem tror jag kan ha varit avgörande för många. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Jag uppfattar att det kan göra hela skillnaden för vissa individer och vissa individer är inte redo att ta emot den hjälpen än och vissa individer har fått hjälp, någon man har försökt hjälpa, hjälpa, [...] men den här individen är inte nöjd med resultatet.[...] Jag tror att det kan ha varit hela skillnaden för vissa som för den här personen som pratade på vår konferens. Det var hela skillnaden. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Arbetsförmedlingens representant i arbetsgruppen uppfattar att SIG har bidragit med att ge de unga deltagarna möjligheten till en annan livsstil.

Kanske få en egen identitet. Att känna att dem kan leva ett normalt liv, om de själva vill. Måste jag ju säga. Mycket krävs av dem själva. (Arbetsförmedlare, Arbetsförmedlingen.)

I intervjun med koordinatören berättar han om hur han uppfattar att det har gått för de som medverkat i verksamheten och som nu är avslutade fall. Koordinatören beskriver hur SIG har haft positiva effekter för deltagande klienter men att dess långsiktiga effekter varierar mellan klienterna.

[...] de som jag har kontakt med, en kille med diagnos, aggressiv med väldigt många anmälningar från Polisen. [...] har blivit placerad ett antal gånger, idag lever han ihop med sin flickvän, jobbar i hans brors företag. [...] Sen är det en annan kille som jag ringde ungefär för ett år sedan, pratade med honom. Han sa att han praktiserade på ett företag och han håller på att få sitt körkort. Sen vet jag att det fanns andra också, jag har inte ringt till dem för jag har inte någon anknytning till dem men eftersom de är aktuella hos socialtjänsten- det har inte varit någon förändring överhuvudtaget. Eftersom de finns hos socialtjänsten, de är placerade, de fortsätter med sitt destruktiva. Det är inte så att det går spikrakt åt för alla. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Koordinatören ger uttryck för att Social insatsgrupp är en viktig insats för att motverka kriminalitet. Han upplever att SIG har förbyggt mycket våld samt försökt skapa harmoni i skolan, i hemmet och i samhället. Samtidigt är individernas problematik så pass omfattande och komplex att flera insatser utöver SIG kan komma att behövas. Koordinatören ger uttryck för att en kriminell och destruktiv livsstil kan ta lång tid att förändra.

[...] Det här är väldigt små bidrag. Jag kan säga att det är en skyddsfaktor under en kort tid. Den här skyddsfaktorn ska trigga igång väldigt många saker hos individen som har haft ett destruktivt liv under en lång period. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Även representanten för Polismyndigheten menar att SIG har gett positiva resultat i form av minskad brottsaktivitet. Att vissa personer ändå fortsätter att begå brott uppfattar informanten som en signal om att det behövs ett långsiktigt perspektiv i insatserna.

Vi har sett på flera att de minskar sin brottsaktivitet men att de inte slutar helt. Det kan tyda på att det är ingen 'quick-fix' och då kan man tänka sig- är det ett misslyckande då? Så kan man inte se på det för om man gick in i det här och hade 25 misstankar under några år då kan man väl kanske glädjas om det blir en klar minskning. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

Utifrån intervjuerna kan vi se att det finns en upplevelse av att SIG ger positiva effekter. Samtidigt efterfrågas återkoppling liksom insatser som följer upp och stöttar de personer som kan komma att behöva fortsatt stöd i framtiden. Informanter förklarar detta med att den problematik som SIG arbetar med är oerhört komplex. För att hjälpa personer att lämna en kriminell livsstil antas fler stödfunktioner än SIG behövas;

SIG kommer inte kunna lösa hela den här problematiken. Kan vi komma in ännu mer förebyggande, som Brobyggarna jobbar, då kommer vi kunna rädda några som inte behöver förstöra sina liv innan de ska behöva välja; ska de vara med eller inte. Räddar man några liv där, till ett vanligt liv så måste det vara värt. Och vi jobbar ju inte mer eller mindre än vi gjorde innan utan det är bara ett verktyg till för oss i våra jobb. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Långvarigheten, jag märker att individen stannar upp, följer med. Men sen när man släpper dem helt och hållet då har man ingen koll på dem, hur det har gått. [...] För stunden. Ja, vi är effektiva men skulle det kopplas till något, länkas över, lämnas vid och... i dagsläget finns det ingen vi kan lämna vid. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Representanten för Frivården menade att samtidigt som att återkoppling till en tidigare klient kan vara viktig, kan den som önskar lämna det kriminella livet bakom sig uppleva återkopplingen som något negativ;

Man avslutar ju ärenden när det känns som om individen står på egna ben men sen om det skulle behöva någon behov av uppföljning det har jag faktiskt inte tänkt på. Sen tror jag att, alla iblandade tror jag skulle vara positivt inställda till om klienten tog kontakt och hade någon fråga även efter. Det tar jag för givet att man skulle hjälpa den personen även då. Men att ha en regelbunden uppföljning eller något sådant, kanske det. Någon gång om året, kolla hur det går i ditt liv. Samtidigt som man kanske vill släppa den biten av sitt liv också, gå vidare. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Sammantaget kan vi se att SIG upplevs ha gett positiva resultat. Dessa resultat upplevs vara skiftande; från att klienter har minskat sin brottsaktivitet till en total livsförändring där

kriminalitet inte förekommer. Utöver den betydelse som SIG har haft på individnivå, tycker flera informanter att SIG har gett positiva effekter på samhällsnivå. Det finns en uppfattning om att SIG har lett till en ökad medvetenhet i såväl målgruppen som samhället i stort om dess verksamhet.

Det tycker jag. Vi har åtminstone ökat medvetenheten på våra myndigheter. Vi pratar om det här, vi sprider kunskap till andra kommuner. Absolut. I och med att gruppen finns också tror jag att många individer ute, alltså målgruppen, kanske också börjar fundera på att ändra livsstil. [...] Jag tror det har öppnat ögonen för en del. Man har börjat fundera på att hoppa av, det pratas mer om det i målgruppen. Sen kanske särskilt avhoppare så pratas det mer om det idag skulle jag säga. Sen är det inte alla som vågar ta steget men det har satt igång tankar. [...] För ungdomar allmänt tror jag som sagt att SIG har gett en möjlig utväg, ett hopp. (Frivårdsinspektör, Frivården, Kriminalvården.)

Samverkan har gjort att ungdomar som har problem upptäcks snabbare. De som vill hoppa av kriminalitet kliver fram snabbare. (Koordinator för Social insatsgrupp.)

Representanten från Råd & Stöd menade att SIG har visat att kriminalitet är ett bekymmer som kräver samlade insatser. Genom att SIG har bidragit till att belysa frågan om hur kriminalitet ska motverkas, upplevs möjligheterna att identifiera nyrekrytering och motverka återfall av unga till kriminell verksamhet ha ökat.

Jag tror det har ökat för det sätter ju också ett fokus på frågorna. Det är en väldigt aktuell fråga rent generellt (...) men det sätter också ett annat fokus på frågorna, som hjälper till. För man skulle kunna säga att 'jamen vi jobbar med ungdomar som vill lämna kriminalitet, inom socialtjänsten och polisen och så'. Men jag tänker att det blir en bland alla andra. Här sätter man ett fokus på att det här är ett bekymmer som vi verkligen måste göra, det tycker jag är positivt med social insatsgrupp. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

Hur ska vi då kunna förstå de positiva resultaten som Social insatsgrupp upplevs ha gett? Informanterna ger uttryck för att verksamhetens arbetsform kan förklara dess effekter. Här lyfts engagemanget i arbetsgruppen liksom snabba och koordinerade insatser fram som förklaringsfaktorer.

SIG beskrivs kunna se och vara närvarande hos de personer som deltar i verksamheten. De olika samverkansparterna upplevs ha tålamod och förståelse för klienternas problematik. Representanten för skolan menade att det finns en uthållighetsfaktor hos SIG där gruppen håller ut när det är svårt och problematiskt för vissa individer. Informanten berättar att det är oerhört svårt för de som har varit kriminella länge att komma tillbaka till ett "normalt" liv; att få lägenhet och sysselsättning. När en person är straffad och prickad stängs många av samhällets dörrar enligt informanten. I det sammanhanget är det viktigt att SIG visar tilltro till personen i fråga- något informanten upplever syns i SIG: s bemötande med klienterna;

Det är det här SIG ska försöka visa. Vi öppnar dörrar för dig, det finns en väg för dig, vi ska inte ge upp nu. Vi ska hitta lösningar och vi tror att du kommer fixa det. Det är väldigt mycket uthålligheten det handlar om med människor som haft det svårt och blivit nobbade överallt i samhället. (Koordinator för Utbildningsförvaltningen.)

Representanten för Polismyndigheten lyfter också fram myndigheternas bemötande som en viktig förklaringsfaktor. I följande citat ger han uttryck för hur tjänstemannen på Arbetsförmedlingen är duktig på att bemöta klienterna;

[...] hon letar verkligen efter att hitta lösningar, kanske till och med lite utanför boxen. Hon är väldigt trygg i sin roll. Utan det klarar man sig inte. Det har man lärt sig av de här killarna att självkänslan är väldigt dålig så när de ska besöka en myndighet så innan man går dit, att utelämna sig själv, det är jobbigt och att behöva göra det på många ställen. Bemötandet att få dem sitta kvar är jätte viktigt. (Kommissarie, Polismyndigheten.)

I det empiriska materialet framgår det även att samverkan antas ha bidragit till positiva resultat. Samverkan i SIG upplevs ha gett en effektiv arbetsprocess. Genom en god kontakt mellan myndigheterna kan samordningen av insatser ske snabbt;

Jag tror att det är via samverkan. Att man har haft, jobbat med en klient och kunnat lägga fokus på den klienten. Med stöd och resurser som den har behövt och den har inte tappats bort någonstans i hanteringen mellan myndigheterna heller. (Socialsekreterare, IFO Utredning Vuxen, Socialkontoret.)

Det som jag tycker är allra mest positiva [...] är att jag tror att det gör skillnad för den enskilde och det tycker jag är det mest positiva. Att det blir kring de här ärendena en annan samordning och det tycker jag är jättepositivt, som vi pratar om på klientnivå. Det som också är det positiva med sociala insatsgruppen är de här, det blir väldigt lätta vägar in. Man har någonstans att börja. [...] Det tycker jag är en styrka i samverkan, i Social insatsgruppen. Man har en väg in i de olika organisationerna. Det tycker jag. Men framförallt kring de enskilda. (Gruppledare för Råd & Stöd Brottsförebyggande grupp/ Fältverksamheten.)

I och med samtycket kan vi ju ha en annan kontakt med varandra. Arbetsförmedling, Frivården och koordinatören kan ju ganska snabbt ordna möten och saker och ting som man kan ordna annars med men ändå ska man krångla lite grann, det man kan ta på ett eller ett par telefon samtal, det skulle kanske ta mycket längre tid.[...] Jag tänker framförallt på de äldre, det här med att några snabba samtal kan snabba på väldigt mycket. [...] Kanske att man snabbare kommer till att man uppfyllt målen med insatsen egentligen. Korta ned vårdtiden helt enkelt. (Samordnare för Social insatsgrupp.)

Vår samlade bedömning är att SIG, genom samverkan, upplevs ha gett positiva effekter för många klienter. Effekterna uppfattas vara varierande; från att ha varit "livsavgörande" till att ha bidragit till en minskad brottsaktivitet. Vi kan också se att informanterna upplever att SIG inte utgör en garanti för att klienter inte börjar begå kriminella handlingar igen. Det finns

sålunda en upplevelse av att en uppföljning eller en ytterligare insats skulle kunna vara på sin plats.

Avslutande diskussion

I rapporten har vi via fyra tematiker lyft fram; för det första SIG och dess organisering, för det andra redogjort för dess samverkan som arbetsform. För det tredje diskuterat de utmaningar som samverkansparterna har upplevt i arbetet och för det fjärde har de resultat som deltagande aktörer upplever belysts. Vidare har vi beskrivit den betydelse informanterna upplever att Social insatsgrupp haft för de unga som varit involverade i verksamheten. I denna avslutande del skall vi nu helt kort kommentera studiens resultat och koppla några av dem till annan forskning inom detta fält.

Social insatsgrupp i Linköping

Utifrån regeringsuppdraget definierades målgruppen i Sociala insatsgrupper som unga, 15 – 25 år, som ligger i riskzonen för kriminalitet eller som önskar lämna ett kriminellt nätverk eller en kriminell identitet. I Linköping har man satt en flexibel åldersgräns till 13- 25 år. Man är också eniga om denna flexibla tolkning vilket är positivt. Vår samlade bedömning är att SIG, av studiens informanter upplevs ha gett positiva effekter för många klienter. Effekterna uppfattas vara varierande; från att ha varit "livsavgörande" till att ha bidragit till en minskad brottsaktivitet. Vi kan också se att informanterna upplever att SIG inte utgör en garanti för att klienter inte börjar begå kriminella handlingar igen. Det finns sålunda en upplevelse av att en uppföljning eller en ytterligare insats skulle kunna vara på sin plats.

Det finns behov av ökat samförstånd kring målgruppen, särskilt om verksamheten ska fokusera på det brottsförebyggande arbetet eller på den s.k. "avhoppardelen". Det finns en uppfattning att förståelsen för SIG: s verksamhetsformer dvs. hur SIG arbetar med målgruppen, saknas i flera av de myndigheter som arbetsgruppen representerar. Enligt informanterna handlar det om en oförståelse för målgruppens problematik- en problematik som kräver snabba och koordinerade åtgärder. Man menar att kunskapen om målgruppens situation behöver öka både inom samverkande myndigheter men också i samhället i stort.

Utöver synen på verksamhetens syfte och målgrupp är det tydligt att det finns en konsensus kring arbetsformens betydelse i Social insatsgrupp. Samverkan antas kunna motverka kriminalitet. I intervjuerna påtalar informanterna hur viktigt samordnade insatser är i arbetet med unga som riskerar att hamna i kriminalitet eller som önskar lämna en kriminell livsstil. Trots (eller kanske tack vare) två organisatoriska förändringar inom SIG finns en tilltro till att nuvarande verksamhet leder till en effektiv process i arbetet med en klient. Genom att parterna har en direkt ingång till varandras organisationer kan insatser snabbt koordineras.

Upplevelsen av att arbetsgruppen är personbunden uppfattar vissa av informanterna dock som ett problem. Det finns en rädsla för att arbetet i Social insatsgrupp skulle försämrats om resursstarka och engagerade personer skulle lämna verksamheten. Utifrån intervjuerna kan vi se att informanterna har positiva upplevelser av arbetsformen i Social insatsgrupp. De organisatoriska fördelarna i form av snabba kommunikationsvägar och ett öppet arbetsklimat förklaras bero på det engagemang och den kompetens som personerna i arbetsgruppen har.

Dock kan vi i det empiriska materialet se att det finns en viss organisatorisk otydlighet inom arbetsgruppen. Detta gäller dels arbetsfördelningen mellan koordinatören och Frivårdens representant, dels handlar det om rollen som Råd & Stöds representant har i Social insatsgrupp.

I *Utvärdering av sociala insatsgrupper Individinriktad samverkan kring unga i riskzonen* (Rikspolisstyrelsens utvärderingsfunktion, Rapport 2013:1) var de förväntade effekterna av pilotverksamheten att det ska utvecklas lokala samarbetsformer mellan polis och socialtjänst kring unga i riskzonen att utveckla en kriminell livsstil och att möjligheterna att identifiera denna målgrupp skulle öka. Vi kan konstatera att SIG i Linköping både utvecklat samverkansformer och att genom den nära dialog som finns inom gruppen troligen (vilket vi dock inte direkt studerat) därmed utvecklat kunskaper runt målgruppen som leder till i varje fall indirekt till önskvärda effekter. De mer långsiktiga målsättningarna med sociala insatsgrupper som RPS lyfte fram (2013:1) att förhindra nyrekrytering till kriminell livsstil samt underlätta för personer att lämna ett kriminellt nätverk har man bidraget till. I *Sociala insatsgrupper* (Slutredovisning av regeringsuppdrag 2014) konstaterar polisen att:

Det går inte att ur detta material dra några vetenskapliga slutsatser om individers minskade brottslighet beror på deras deltagande i sociala insatsgrupper. För att göra en bedömning av om arbetssättet har effekt måste hänsyn tas också till andra faktorer i den unges liv. (s. 12)

Något som gäller även för denna studie. Man pekar även på att

För att kunna effektivisera arbetet med sociala insatsgrupper och dra nytta av goda exempel måste arbetet bli mer enhetligt. Detta skulle till exempel kunna ske genom att det sattes fasta ramar avseende vad arbetsmetoden innebär när det gäller t.ex. åldersgrupp, problembild och deltagande kompetenser. (s.13)

I Linköping har man ju en specifik målgrupp men man menar samtidigt att det är viktigt att vara flexibel utifrån de behov som finns. Denna flexibilitet gagnar inte jämförbarhet men lyfts i vår studie fram som viktig.

Även om nyttan av SIG i Linköping i föreliggande studie via informanterna framträder som uppenbar kan denna studie inte säga något om huruvida ungdomarna (målgruppen) upplever nytta. För att kunna mäta och se effekterna på individnivå får vi vänta till Socialstyrelsen utvärdering som skall komma 2017 (Ju2014/5328/PO). Vi kan heller inte säga något om nyttan på lång sikt och heller inte något om nyttan ur ett samhällsperspektiv och vi har heller inte studerat om SIG kan ses som en social investering (Jannesson och Jonsson, 2015; Johansson och Jonsson kommande).

Det låter ju självklart motsägelsefullt när vi i denna rapport å ena sidan har en positiv konklusion och samtidigt konstaterar att vi inte kan mäta effekterna. Detta kräver ett tydliggörande. Effekter av samverkan i sig är svåra att konstatera och samma sak gäller med brottsförebyggande arbete menar exempelvis Jerzy Sarnecki (2004). Även om arbetet ibland

är förankrat i kriminologisk teori betyder inte det med automatik framgång (Sahlin, 2000, Wahlgren, 2014, Johansson & Henricson, 2013). Trots att vi inte kan möta och visa upp exakta effekter av SIG i form av t.ex. lägre brottslighet och lägre grad av återfall i kriminalitet så har vi ändå kunnat påvisa goda effekter av verksamheten

Vi kan alltså konstatera att det ännu inte finns någon forskning som entydigt visar att brottspreventiv samverkan som SIG har önskvärd effekt på individnivå. Trots detta startar fler och fler kommuner i Sverige Sociala insatsgrupper och SSPF-grupper (Turner m fl.2015). Denna utveckling är trots brist på entydig forskning rimlig men visar på behovet av forskning och på behovet av ständig kritisk reflektion inom ramen för verksamheter som Sociala insatsgrupper

Samverkan –ett effektivt framgångskoncept?

Unga i risk för kriminalitet och/eller missbruk är - och har länge varit - i fokus i olika sammanhang i samhällsarbete. Barn och ungdomar som genom sitt beteende väcker omgivningens oro har blivit föremål för olika typer av interventioner, såväl förebyggande som åtgärdande och såväl på grupp - som individnivå. Skolan har arbetat med sina insatser, socialtjänsten med sina och ibland har polisen fått gripa in. Samarbete mellan dessa myndigheter har förekommit, men oftast på grupp - och områdesnivå. Det finns dokument redan från 40-talet som beskriver hur samverkan mellan polis, sociala myndigheter och skolan skall ske när det gäller att förebygga brott (Edvall Malm, 2012). Samverkan mellan myndigheter och andra aktörer i brottsförebyggande arbete är idag en självklarhet och det förutsätts ge såväl bättre som snabbare resultat genom att undvika ”stuprörsarbete”och likt all samverkan handlar det om att utnyttja resurserna på ett effektivare sätt (Danermark & Kullberg 1999). Styrning, struktur och samsyn är ledord för fungerande samverkan runt unga i utsatthet (Socialstyrelsen m fl. 2007).

Idag tas såväl nationella som lokala metoder, modeller och policydokument fram och samverkan mellan kommun och polis betonas som i det närmaste en förutsättning för framgång (Söderberg kommande, Edvall Malm 2012). Samverkansavtalen mellan kommun och polis har i Sverige bidragit till att nyare modeller för samverkan mellan parterna också på individnivå provas runt om i landet. Social insatsgrupper (SIG) liksom Skola Socialtjänst Polis Fritid (SSPF) är ett exempel på detta (Johansson & Henricson 2013; Söderberg, 2013).

Det finns en mängd studier och utvärderingar av svenska samverkansprojekt inom det preventiva området. Påfallande ofta handlar dock dessa om hur själva samverkan fungerat och upplevts och inte om vad samverkan lett till i form av effekter eller hur brukaren upplevt dem (Danermark 2011, Bergnehr 2014) något som även gäller föreliggande studie.

I Östergötland har kommunerna i samverkan med polisen haft ett organiserat brottsförebyggande arbete sedan slutet av 1990-talet (Johansson & Henricson, 2013; Johansson, 2014). En kartläggning av detta arbete visar att flera vedertagna framgångsfaktorer fått genomslag i Östergötlands kommuner men att det brister i flera

avseenden bl.a. handlar det om systematik i samverkan (Johansson & Henricson, 2013). SIG utgör dock ett exempel på en specifik verksamhet där just systematik och struktur tycks fungera.

För att fortsätta att utveckla SIG som verksamhet krävs dock fortsatt kunskapsutveckling då samverkan och verksamhetsutveckling aldrig blir ”färdigt”. Fortsatt dialog och utveckling av samverkan och samarbete mellan organisationer och olika aktörer samt samsyn vad gäller målgruppen är centralt för hur SIG-verksamheten utvecklas och lyckas på lång sikt. I likhet med polisen (2014) vill vi lyfta fram att det är viktigt att sträva efter ett så kallad evidensbaserat arbetssätt i det fortsatta arbetet med SIG. Evidensbaserad praktik kan åskådliggöras med en bild som bland andra ofta Socialstyrelsen använder:

<http://www.kunskapsguiden.se/ebp>

Evidensbaserad praktik, EBP, definieras som den professionelles förmåga att integrera de fyra kunskapskällor som framträder i bilden. De professionella skall sedan i sin beslutsprocess sammanföra information från dessa fyra kunskapskällor och utgångspunkten är att om möjligt utgå från bästa tillgängliga vetenskaplig kunskap. I Linköping har man inte explicit uttalat att man arbetar enligt denna struktur men implicit finns flera delar med i arbetsprocessen som beskrivits av informanterna. Vi menar att detta arbetssätt är viktigt att sträva efter och använda som stöd för att utveckla och kvalitetssäkra i verksamheten (Johansson 2013 och Johansson et al. 2015).

Samverkan är också viktigt av andra skäl och på en annan nivå. Det handlar om att samla och utnyttja samhällets resurser för att motverka utanförskap och t.ex. rasism (Salonen, m.fl. 2011). I den så kallade Malmökommissionens slutbetänkande lyfter man fram fem perspektiv som har varit vägledande för Malmökommissionen. I det tredje av dessa perspektiv har Malmökommissionen vägletts av ett sociologiskt samhällsperspektiv vilket lägger vikten vid integration, i betydelsen av faktisk delaktighet såväl som känsla av delaktighet. Och för det femte förespråkar Malmökommissionen ett socialt investeringsperspektiv. Det handlar, menar man, om att se sociala insatser och satsningar som investeringar, inte som kostnader. Investeringar i människor, särskilt under barndomen, ger vinster på längre sikt. Det visar sig bland annat genom att fler klarar skolan, utbildar sig, arbetar och kan försörja sig och har en god hälsa. Färre hamnar i långvarigt, både socialt och ekonomiskt kostsamt, utanförskap.

Utifrån ett socialt investeringsperspektiv är det också viktigt att stärka sambandet mellan tillväxt och en jämlik välfärd, förbättra kvaliteten på jobben och framhålla trygghet som ett värde i sig. Ovan beskrivna arbete utgör delar av så kallad universell och social prevention. SIG, som ingår i indikerad prevention, bör ses i ett allmän preventivt sammanhang och utgör en självklar social investering menar vi. Det handlar om att skapa kunskapsallianser mellan myndigheter och organisationer (Malmös väg mot en hållbar framtid, 2013) och det handlar om att behålla den legitimitet som samhället och t.ex. polisen och socialtjänsten har i detta arbete.

Referenser

- Bergnehr; D. (2014) *Att (sam)verka för barns hälsa och lärandet i mötet mellan socialtjänst och skola*. En forskningsöversikt. Stockholms stad.
- Blomqvist, Camilla (2012) *Samarbete med förhinder – om samarbete mellan BUP, socialtjänst, skola och familj* (doktorsavhandling). Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete.
- Danermark, B & Kullberg, C (1999) *Samverkan – välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur
- Danermark, B (2011) *Samverkan: skola, socialtjänst och hälso-och sjukvård*. I Socialstyrelsen (2013) *Samverka för barns bästa – en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer*. Socialstyrelsen.
- Edvall Malm, D. (2012) diss. *Det socio-polisiära handlingsnätet. Samverkan mellan polis och socialtjänst kring ungas missbruk och kriminalitet*. Umeå Universitet Institutionen för socialt arbete.
- Huxham, C. & Vangen, S. (2005) *Managing to collaborate. The Theory and practice of collaborative advantages*. London. Routledge.
- Hörnemalm, Johan. "Samverkan är ett magiskt ord"- motstridiga ambitioner och ideal i nätverksorganisering. Luleå tekniska universitet, 2008, 52-53, 78-79
- Jannesson, E., Jonsson, R. och Johansson K. (2015). *Organisering och styrning av sociala investeringar*. Stockholm: SKL.
- Johansson K. (2014) Crime Prevention Cooperation in Sweden: A Regional Case Study. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*.
- Johansson och Jonsson (kommande) Sociala investeringar – en möjlighet till systematiserad utveckling i socialt arbete? *Socionomens forskningssupplement*.
- Johansson, K. & Henricson, L. red. (2013) *Brottsprevention i Östergötland – en kartläggning av aktiviteter och kunskapsläge*. CKS 2013:6, Linköpings Universitet.
- Johansson, Susanna (2011) *Rätt, makt och institutionell förändring. En kritisk analys av myndigheters samverkan i barnahus* (doktorsavhandling). Lunds Universitet, Rättssociologiska institutionen.
- Malmöns väg mot en hållbar framtid*. (2013) Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö. Malmö stad.
- Sahlin, I. (2000) *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen*. Lund: Arkiv förlag.
- Salonen, T. mfl. (2011) *Hela staden* Umeå: Borea..
- Söderberg C: "Brottsprevention och samverkan" i Johansson, K. & Henricson, L. red. (2013) *Brottsprevention i Östergötland – en kartläggning av aktiviteter och kunskapsläge*. CKS 2013:6, Linköpings Universitet.
- Söderberg C. (kommande) *Individriktad brottsprevention – om SSPF och viljan att samverka*. Licentiatavhandling. Linköpings universitet.
- Wollter, F; Kassman, A & Oscarsson, L(2012) *Utvärdering av sociala insatsgrupper. Individriktad samverkan kring unga i riskzonen*. Ersta Sköndal högskola.

Offentliga utredningar och andra offentliga dokument

Brå, Rikspolisstyrelsen & Sveriges kommuner och landsting (2010) *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Fritzes

Justitiedepartementet Ds 1996:59 Allas vårt ansvar. Ett nationellt brottsförebyggande program.

Rikspolisstyrelsens utvärderingsfunktion. *Utvärdering av sociala insatsgrupper Individinriktad samverkan kring unga i riskzonen* (Rikspolisstyrelsens utvärderingsfunktion, Rapport 2013:1)

Sociala insatsgrupper (Slutredovisning av regeringsuppdrag 2014)

Rikspolisstyrelsen (2008) Samverkan polis och kommun – för en lokalt förankrad polisverksamhet i hela landet.

Socialstyrelsen (2012) Kartläggning av samverkansinterventioner med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga.

Socialstyrelsen (2012) Samverkan i sociala insatsgrupper. Vägledning för lokalt arbete i syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga.

Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen & Myndigheten för skolutveckling (2007) Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa

Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15)

Statens offentliga utredningar (2010:15) Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp

Prop 2002/03:53 Stärkt skydd för barn i utsatta situationer

Ju2011/1906/KRIM. Stockholm: Justitiedepartementet

Kiernan, C. Poa-483-1713/11. Rikspolisstyrelsen 2011

2011Ju2011/1906/KRIM. Stockholm: Justitiedepartementet

Ju201§3/1370/PO. Stockholm: Justitiedepartementet

Ju2011/1906/KRIM. Stockholm: Justitiedepartementet och Linköpings kommun. Från regeringsuppdrag till lokalt arbete. Konferens av Linköpings kommun den 6 november 2014. Power point.

Ju2013/1370/PO. Stockholm: Justitiedepartementet.